

Wij worden weer één groep!
Wij worden weer één groep!

**Het sociaal en emotioneel leren bevorderen om
het groepsgevoel te versterken.**

**Mandy Rasenberg
Studentnummer: 2079167
Studiebegeleider: Jacqueline van Swet.**

Inhoudsopgave:

Voorwoord	4
Samenvatting.....	5
<u>Hoofdstuk 1: Inleiding en vraagstelling.....</u>	<u>6</u>
1.1: Inleiding.....	6
1.2 Probleemstelling.....	7
1.3: Doel van het onderzoek.....	8
1.4: Onderzoeksvraag en deelvragen.....	8
<u>Hoofdstuk 2: Theorie: bestudering van de literatuur.....</u>	<u>8</u>
2.1 Inleiding.....	8
2.2 Sociaal emotionele ontwikkeling van jonge kinderen.....	8
2.3 Sociale competentie.....	8
2.4 Pedagogisch klimaat.....	9
2.5 De groep.....	9
2.6 Probleemoplossend denken.....	10
2.7 Oplossingsgericht werken.....	10
2.7.1 leerkrachtgedrag bij oplossingsgericht werken	10
2.8 Spelend leren, leren spelen.....	11
2.9 Soemo.....	11
2.8 Slot.....	11
<u>Hoofdstuk 3: Strategieën en methoden.....</u>	<u>13</u>
3.1 Inleiding.....	13
3.2 Type onderzoek.....	13
3.3 Onderzoeksgroep.....	13
3.4 Onderzoeksinstrumenten.....	13
3.4.1 Klimaatschaal.....	14
3.4.2 Logboek.....	14
3.4.3 Enquêtes.....	14
3.4.4 Schalen.....	14
3.5 Ethische aspecten.....	15
3.6 Triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek.....	15
<u>Hoofdstuk 4: Resultaten en analyse.....</u>	<u>16</u>
4.1 Enquête kinderen.....	16
4.2 Oplossingsgericht schalen.....	17
4.3 Vragenlijst groepsleerkrachten.....	18
4.4 Enquête Pleinwacht.....	19
4.5 Enquête ingezette middelen.....	20
4.6 Logboek.....	22
4.7 Slot.....	23
<u>Hoofdstuk 5: Conclusie, discussie, aanbevelingen.....</u>	<u>24</u>
5.1 Conclusie.....	24
5.2 Discussie.....	26
5.3 Evaluatie.....	27
<u>Hoofdstuk 6: Kritische reflectie.....</u>	<u>28</u>
6.1 Inleiding.....	28
6.2 Reflectie op het proces.....	28
6.3 Reflectie op de opbrengst.....	28

6.4 Reflectie op mijn ontwikkeling.....	29
Bronnenlijst.....	30
Bijlagen	
Bijlage 1: Lessenplan	
Bijlage 2: Vragenlijst kinderen	
Bijlage 3: Schalen	
Bijlage 4: Resultaten schalen	
Bijlage 5: Vragenlijst groepsleerkrachten	
Bijlage 6: Resultaten vragenlijst groepsleerkrachten	
Bijlage 7: Vragenlijst pleinwacht	
Bijlage 8: Vragenlijst ingezette middelen kinderen	
Bijlage 9: Vragenlijst ingezette middelen pleinwacht	
Bijlage 10: Logboek	

Voorwoord:

Dit verslag toont de resultaten van mijn theoretische en praktisch onderzoek naar het bevorderen van het sociaal emotioneel leren te bevorderen om het groepsgevoel te versterken.

Met het schrijven van dit verslag sluit ik de Master opleiding Special Educational Needs af. Tijdens deze opleiding heb ik veel geleerd, werden er verbanden gelegd, heb ik geleerd kritisch te zijn en heb ik handvatten gekregen voor de toekomst.

Mijn dank gaat uit naar mijn praktijkbegeleider voor de begeleiding gedurende het praktijkonderzoek.

Tevens bedank ik mijn ‘critical friends’ van de Master opleiding en mijn collega’s die mij gesteund hebben en bereid waren mij te helpen. Tot slot wil ik mijn vriend bedanken die veel begrip heeft opgebracht voor de tijd die ik spendeerde aan deze opleiding en niet aan het huishouden.

Mandy Rasenberg
Juni 2013

Samenvatting:

Kinderen ontwikkelen zich zowel op cognitief als op sociaal emotioneel gebied. Deze ontwikkeling loopt niet voor iedereen hetzelfde. Het kan zijn dat kinderen achterlopen in hun ontwikkeling en in hun vaardigheden. De kinderen kunnen hier dan ondersteuning bij gebruiken. Als leerkracht kun je deze ondersteuning geven.

De kinderen uit groep 4a kunnen wel wat ondersteuning gebruiken bij hun sociale vaardigheden. Bij sociale vaardigheden gaat het om vaardigheden als: luisteren, vertellen over wat je denkt of voelt, samenwerken, kunnen delen, problemen op kunnen lossen, vriendjes maken. Het aspect sociale waarden heeft betrekking op de ontwikkeling en het zich eigen maken van normen en waarden ten aanzien van de sociale werkelijkheid. De kinderen uit groep 4a hebben hier moeite mee. Ze blijven op elkaar reageren. Ze hebben last van elkaar, maar vinden het ook prachtig om elkaar uit te lokken. Ze zijn erg op zichzelf gericht. Ze luisteren niet naar anderen, en interpreteren elkaar verkeerd. De kinderen denken vooral aan zichzelf en niet aan anderen.

Het pedagogische klimaat in deze groep is dus niet optimaal. Een goed pedagogisch klimaat is een klimaat waarin alle betrokkenen zich prettig voelen, waar sprake is van wederzijds vertrouwen en waar ruimte is voor ontwikkeling. Dat is niet terug te vinden in groep 4a.

Gieles & Konig (2000) stellen dat: een groep is een geordende verzameling van personen die door een belang, een beginsel of een taak bijeen gehouden worden waarbij samenwerking vereist is.

Deze laatste definitie is goed van toepassing op groep 4a. Een kleine toevoeging is wel dat de personen elkaar onderling beïnvloeden.

Er zijn veel manieren om na te denken over een probleem en hoe je deze kunt oplossen. Vaak wordt er gekeken naar het probleem zelf. De aandacht gaat uit naar wat er misgaat. Tegenover het probleemgericht denken staat het oplossingsgericht werken. Waar ze bij probleemoplossend denken de aandacht leggen op wat er mis gaat, wordt er bij oplossingsgericht werken juist uitgegaan van wat er goed gaat. Oplossingsgericht werken stimuleert de leerkracht om samen met het kind zichtbare, meetbare en positief gestelde doelen na te streven, samen ideeën te bedenken voor oplossingen, te zoeken naar kleine successen en daarop voort te bouwen.

Op groep 4a is een interventie gezet met lessen om het sociaal emotioneel leren te bevorderen zodat het groepsgevoel werd versterkt en de sociale competentie van de kinderen verder werd ontwikkeld. In dit onderzoek is te lezen of deze interventie heeft gewerkt. Vragen die hierbij beantwoord worden zijn: Is het pedagogische klimaat van groep 4 na de korte interventie veranderd? Welke elementen van de korte interventie hebben bijgedragen aan het versterken van de sociale competentie en het groepsgevoel van de kinderen van groep 4? Wat zijn de effecten geweest van de korte interventie op mijn handelen als leerkracht?

Hoofdstuk 1: Inleiding en vraagstelling

1.1 Inleiding:

Ik dit hoofdstuk zal ik beginnen met mezelf voor te stellen. Verder zal ik in het kort weergeven hoe het onderwerp van mijn onderzoek tot stand is gekomen en wat eraan vooraf is gegaan. Tenslotte zal mijn onderzoeksvraag naar voren komen en de daarbij horende deelvragen.

Mijn naam is Mandy Rasenberg en ik ben 26 jaar. In 2005 ben ik aan de PABO (Pedagogische Academie Basisonderwijs) in Tilburg gaan studeren. Na 4 jaar behaalde ik mijn diploma, en kon gelijk aan de slag op een basisschool in Tilburg. Ik ben nog steeds werkzaam op deze reguliere basisschool in Tilburg. Onze school heeft ongeveer 460 leerlingen. De leerlingen hebben verschillende nationaliteiten en komen uit verschillende sociale lagen van de samenleving. Het is een mooie, gevarieerde afspiegeling van de maatschappij. Ik werk nu als groepsleerkracht in groep 4.

In 2011 besloot ik een opleiding te gaan volgen tot gedragsspecialist. Door het volgen van deze opleiding ben ikzelf als leerkracht veranderd. Ik sta nog steeds les te geven voor mijn eigen groep maar merk ondertussen wel dat ik met een andere blik naar leerlingen ben gaan kijken. Eerst ging ik nog vaak uit van problemen bij kinderen, maar nu kijk ik meer naar de kansen bij kinderen. Wat kunnen de kinderen wel?

Ook ben ik meer naar mijn eigen leerkracht gedrag gaan kijken. Ik bekijk mijn eigen handelen kritisch. De leerling hoeft niet altijd zijn gedrag aan te passen. Je kunt ook veel bereiken met de aanpassing van leerkrachtgedrag.

In 2012 kreeg ik eindelijk mijn eigen groep 4. Deze groep leerlingen had moeite in de omgang met elkaar. Dit was voor mij een reden om hier een onderzoek op te zetten. Ik wilde graag dat de leerlingen het gezellig met elkaar hadden en dat het een leuke groep zou worden.

Al vroeg maken kinderen deel uit van een groep. Eerst is dit enkel het eigen gezin en naaste familie, later gaan ze veelal naar de peuterspeelzaal of kinderdagverblijf waar ze met andere kinderen en leidsters te maken hebben. Aansluitend gaan ze naar de basisschool en kunnen sportverenigingen en de vriendenkringen een belangrijke rol gaan spelen. Binnen al deze situaties is het van belang dat kinderen op een juiste manier met zichzelf en anderen (leren) omgaan (Ploeg, J. van der (2010).

Sociaal competent gedrag bestaat niet uit losse vaardigheden, het zijn sociale, emotionele en cognitieve elementen die onderling met elkaar verbonden zijn. Ik wil de kinderen hier graag in ondersteunen en begeleiden.. Als kinderen zich goed voelen, kunnen ze naar mijn mening veel meer bereiken.

Tijdens mijn onderzoek stond het gedrag van de kinderen uit groep 4 op sociaal en emotioneel gebied centraal. Mijn onderzoek richt zich op de rol die leerkrachten en gedragsspecialisten spelen bij het bevorderen van het sociaal emotioneel leren van kinderen.

1.2 Probleemstelling:

Groep 4a van school X heeft vanaf het begin van dit schooljaar problemen. Aan het begin van het schooljaar waren de luister- en werkhouding erg zwak. Dit was niet bevorderlijk voor de sfeer in de klas. 7

Vanuit de opleiding was ik gegrepen door het oplossingsgericht werken. Bij oplossingsgericht werken ga je uit van het positieve en je bevestigt leerlingen in het goed bezig zijn. Je haalt de eigen kracht en motivatie van de leerling naar boven. De leerling voelt zich dan competent in het ontwikkelen van vaardigheden. Ik vind het een mooie gedachte dat je gaat werken vanuit de eigen motivatie en kracht van kinderen. Ik kan als leerkracht nog zoveel willen, maar als de kinderen niet vanuit zichzelf gemotiveerd zijn, bereik je nog niks.

Ik zag dat de kinderen hun best deden en dat langzaamaan de werk- en luisterhouding van de kinderen aan het verbeteren was. Ook ouders gaven mij terug dat de kinderen weer graag naar school gingen. Als kinderen graag naar school gaan, betekent dit dat ze zich prettig voelen in de groep. Dit was voor mij een teken dat mijn aanpak effect had gehad.

Na een aantal weken gaven ouders aan dat de kinderen weer niet graag naar school gingen.

Vanuit de pleinwachten kreeg ik terug dat de groep vaak betrokken was bij conflicten.

Ook in de klas bleven de kinderen op elkaar reageren. Kinderen zijn erg op zichzelf gericht.

Ze luisteren niet naar anderen, en maakten overal hun eigen verhaal van. De leerlingen vinden hun `eigen ik` erg belangrijk. Er heerst geen gevoel van ´samen´.

Ik wilde mijn groep graag anders zien. Ik vind dat de school een veilige plaats moet zijn, waar kinderen zich op hun gemak voelen, zichzelf durven zijn, zich geaccepteerd voelen en vertrouwen in zichzelf en anderen kunnen hebben. Ik wilde dat de kinderen samen met mij aan de slag zouden gaan om weer samen één groep te worden. Dit kan alleen als de sociale competentie van de kinderen zal verbeteren. Zo zal het groepsgevoel van de kinderen ook verbeteren.

Ik ben een lessenplan gaan opstellen. Ik zie het als een korte interventie van het sociaal emotioneel leren. Ik ben benieuwd of deze interventie kan bijdragen aan het groepsgevoel van de kinderen.

1.3 Doel van het onderzoek:

Ik wil dit onderzoek doen omdat ik vind dat er iets moet veranderen in mijn klas. De kinderen gaan niet meer met plezier naar school, en dat geldt ook voor mijzelf. Als dit zo doorgaat, wordt het nog een erg lang jaar met veel negatieve ervaringen. Ik vind dat de kinderen met plezier naar school moeten gaan, om daar vervolgens tot leren te komen. Dat gebeurt nu niet. De school moet een veilige plaats zijn, waar kinderen zich op hun gemak voelen, zichzelf durven zijn, zich geaccepteerd weten, vertrouwen in zichzelf en anderen kunnen hebben. Als het daar aan schort, leren ze niet lekker, zien ze er tegen op om naar school te gaan, hun leerprestaties blijven achter en het regent conflicten. Dat is niet goed voor de ontwikkeling en voor het welzijn van de kinderen. (Looy, e.a., 1998)

Na de interventie hoop ik dat de kinderen op een respectvolle manier met elkaar omgaan, dat de kinderen weer graag naar school gaan en dat de sfeer in de klas is verbeterd.

1.4 Onderzoeksvraag en deelvragen:

Op welke wijze heeft de korte interventie “sociaal emotioneel leren” bijgedragen aan het versterken van de sociale competentie en het groepsgevoel van de kinderen van groep 4?

Deelvragen:

- Is het pedagogische klimaat van groep 4 na de korte interventie veranderd?
- Welke elementen van de korte interventie hebben bijgedragen aan het versterken van de sociale competentie en het groepsgevoel van de kinderen van groep 4?
- Wat zijn de effecten geweest van de korte interventie op het handelen van de leerkracht?

Hoofdstuk 2: Theoretische verkenning:

2.1 Inleiding:

In dit hoofdstuk zal ik de verschillende theorieën weergeven die relevant zijn voor het beantwoorden van mijn onderzoeksvraag en deelvragen. De theorie die in dit hoofdstuk beschreven staat gaat vooral over de sociale emotionele ontwikkeling van kinderen. Hoe ziet deze eruit en hoe kun je deze bevorderen? Welke methodes zijn daar voor te vinden en hoe zet je deze in tijdens je lessen.

2.2 Sociaal emotionele ontwikkeling van jonge kinderen:

De sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen is een veelgebruikt en allesomvattend begrip in onderwijsland. In de Van Dale (Boon & Geeraerts, 2005) komen de volgende definities naar voren:

- **so·ci·aal** bn, bw betrekking hebbend op de maatschappij, op het welzijn daarvan
- **emo·ti·o·neel** bn, bw 1 vatbaar voor emotie 2 vol emotie
- **ont·wik·ke·ling** de; v -en het ontwikkelen: algemene ~ brede kennis

Een begrip dat een groot vakgebied bestrijkt wordt hier in een paar woorden omschreven als losse factoren. Deley (2004) voegt deze losse onderdelen samen tot een definitie en past daardoor meer bij mijn visie op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. De sociaal emotionele ontwikkeling is een ontwikkeling van het kunnen leven in groepsverband en in de maatschappij en het kunnen omgaan met emoties die daar een rol bij kunnen spelen (Deley, 2004). Een ander citaat over de sociaal emotionele ontwikkeling is: “Om de sociaal emotionele ontwikkeling goed te laten verlopen zijn drie basisbehoeften nodig, de behoefte aan relatie, de behoefte aan competentie en de behoefte aan autonomie of onafhankelijkheid” (Stevens, 1997, p.36).

Van Lieshout, van Lier en Hoeven (1998) spraken over zelfvertrouwen en vertrouwen in de ander. Het kind moet dus kunnen omgaan met zichzelf en met anderen.

In het leerlingvolgsysteem KIJK!-registratiemodel 1-2 (Bosch A. v.d. e.a., 2005) wordt het volgende geschreven over de sociaal emotionele ontwikkeling:

De sociaal-emotionele ontwikkeling kan opgedeeld worden in drie deelgebieden: sociale cognitie, sociale vaardigheden en sociale waarden. Samen vormen deze deelgebieden de sociale competentie die een kind bezit. Met het begrip sociale cognitie wordt bedoeld op het denken over de sociale werkelijkheid; denken over jezelf als persoon, over andere personen, over relaties tussen personen en over omgangsregels. Bij sociale vaardigheden gaat het om de vaardigheden als: luisteren, vertellen over wat je denkt of voelt, samenwerken, kunnen delen, problemen op kunnen lossen, vriendjes maken. Het aspect sociale waarden heeft betrekking op de ontwikkeling en het zich eigen maken van normen en waarden ten aanzien van de sociale werkelijkheid. (p.45)

Dit citaat heb ik genoemd, omdat ik het als leerkracht heel goed kan vertalen naar de praktijk.

2.3 Sociale competentie:

Sociale competentie is een meerdimensionaal begrip. Het omvat interpersoonlijke en intrapersonlijke elementen en maatschappelijke elementen. De verschillende elementen liggen niet altijd in elkaars verlengde. Zo kan een hoge mate van sociaal inzicht heel goed samen gaan met anti-sociaal gedrag, zoals pesten. Het concept sociale competentie is dan ook

niet te vangen in een maat. Werken aan sociale competentie betekent dat leerkrachten en scholen keuzes moeten maken. Waar willen we onze aandacht op richten?
In dit onderzoek wordt er vooral gekeken naar de vaardigheden van kinderen met betrekking tot interactie tussen elkaar.

2.4 Pedagogisch klimaat:

Om de sociaal emotionele ontwikkeling van een kind goed te laten verlopen is het belangrijk dat er een goed pedagogisch klimaat heerst binnen de school en binnen de groep. Ook hierin is de leerkracht een belangrijke factor.

Volgens Brandsma & Bos (1994) is een goed pedagogisch klimaat een klimaat in de klas waarbinnen de leerlingen en de docent zich veilig en prettig voelen. Er is sprake van wederzijds vertrouwen. Ook gaan de kinderen met plezier naar school.

In dit onderzoek wordt er gekeken naar het pedagogisch klimaat van groep 4. Kan deze nog verbeteren, en waar zitten de verbeterpunten.

Alkema en Tjerkstra (2006) verstaan onder pedagogisch klimaat: Het totaal aan bewust gecreëerde en aanwezige omgevingsfactoren die inspelen op het welbevinden van het kind, waardoor het zich in meer of mindere mate kan ontwikkelen.

Het is belangrijk om voor een goede relatie te zorgen. Ook is het belangrijk om goede omgevingsfactoren te creëren, zodat een kind zich optimaal kan ontwikkelen. Deze factoren zorgen mede voor welbevinden. Brandsma & Bos (1994) en Alkema & Tjerkstra (2006) spreken over het welbevinden in de klas. Kinderen moeten het prettig vinden om naar school te zijn. Alkema en Tjerkstra voegen toe dat er bewust gecreëerde en aanwezige omgevingsfactoren moeten zijn die op het welbevinden van de kinderen inspelen. Een belangrijk punt van Brandsma & Bos vind ik dat het van belang is dat alle betrokken zich prettig voelen in de groep en dat er sprake is van wederzijds vertrouwen.

Alkema en Tjerkstra (2006) vinden dat een pedagogisch klimaat moet zorgen dat kinderen zich kunnen ontwikkelen. Zij moeten tot leren kunnen komen.

In het kader van mijn onderzoek is het van belang dat er goed wordt gekeken naar het pedagogisch klimaat van de groep. Een goed pedagogisch klimaat is een klimaat waarin alle betrokkenen zich prettig voelen, waar sprake is van wederzijds vertrouwen en waar ruimte is voor ontwikkeling.

2.5 De groep:

Leerlingen worden als ze vier jaar zijn bij elkaar geplaatst, ze vormen een groep zo wordt ze verteld. Ze horen bij elkaar. Maar dan? Is enkel 'bij elkaar geplaatst worden' voldoende om van een groep te spreken? Wat maakt dat bij elkaar gebrachte individuen op een goede manier kunnen samenzijn en samenwerken?

Volgens 'van Dale' is een groep: een aantal mensen, dieren of dingen die bij elkaar horen. Een redelijk simpele uitleg van een groep.

Gieles & Konig (2000) stellen dat: een groep is een geordende verzameling van personen die door een belang, een beginsel of een taak bijeen gehouden worden waarbij samenwerking vereist is.

Deze laatste definitie vind ik erg goed van toepassing op de schoolsituatie waarin ik dit onderzoek plaats laat vinden. De toevoeging die ik hierop zou willen maken is dat de personen elkaar onderling beïnvloeden. 10

Wat maakt een aantal individuen tot een groep?

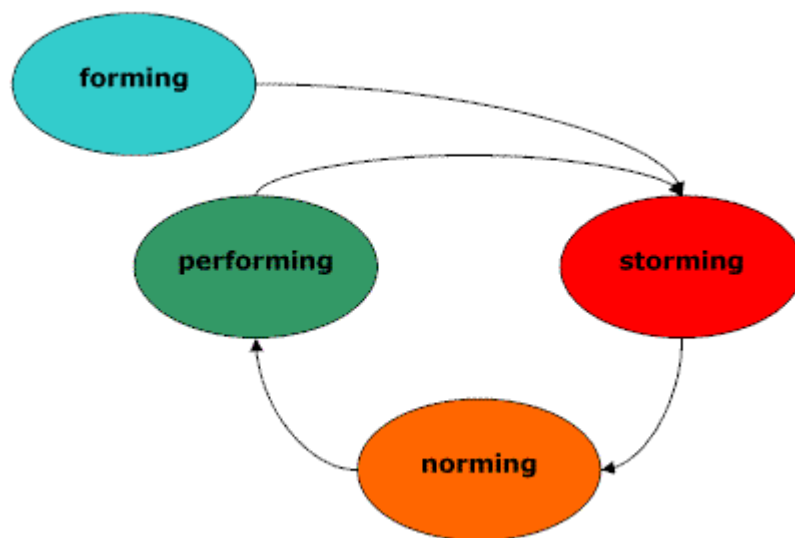
Wanneer individuen bij elkaar komen om samen een groep te gaan vormen dan loopt deze ontwikkeling volgens een aantal stappen. Deze stappen zijn beschreven door Tuckman (1965).

Stap 1 Forming: De groep komt net bij elkaar. De groepsleden zijn vooral bezig met het observeren van elkaar.

Stap 2 Storming: De groepsleden kennen elkaar al wat beter en weten al meer van wat er van hen verwacht wordt. De groepsleden krijgen nu de behoefte gehoord te worden. Er kunnen nu ook conflicten gaan ontstaan.

Stap 3 Norming: Men probeert in deze fase tot overeenstemming van de normen van de groep te komen. Deze normen kunnen zowel positief als negatief van aard zijn.

Stap 4 Performing: In deze fase wordt het eigenlijke werken, het doel van de groep, een belangrijke rol. De groep is bij elkaar gekomen met een doel, op school is dat onder andere de lesstof eigen maken.

2.6 Probleemgericht denken:

Er zijn veel manieren om na te denken over een probleem en hoe je deze kunt oplossen. Vaak wordt er gekeken naar het probleem zelf. De aandacht gaat uit naar wat er misgaat. Een probleemgerichte benadering suggereert dat iemand iets fout heeft gedaan. Logischerwijs wordt er dan ook ergens schuld gelegd.

Jeninga (1998) geeft aan dat 80% van de opmerkingen die je als leerkracht dagelijks maakt betrekking heeft op het afkeuren van gedrag, corrigeren en waarschuwen. Kinderen komen zo in een negatieve spiraal. Door het externaliserende gedrag van de leerling ontstaat er steeds conflict tussen leerkracht en leerling. Dit heeft weer meer externaliserend gedrag van de leerling als gevolg. (Doumen e.a., 2008). In een ander onderzoek, "Bad is stronger than good" (Baumeister, Bratslavsky, Finkenauer & Vohs, 2001), wordt het effect van negatief reageren op ongewenst gedrag beschreven. De conclusie die zij trokken was dat je beter het negatieve kon vermijden, en het positieve beter kon omarmen ten aanzien van opvallend gedrag. Zij zeggen dat een goede relatie van belang is voor het leren van kinderen.

2.7 Oplossingsgericht werken

Tegenover het probleemgericht denken staat het oplossingsgericht werken. Waar ze bij probleemoplossend denken de aandacht leggen op wat er mis gaat, wordt er bij 11

oplossingsgericht werken juist uitgegaan van wat er goed gaat. Bij oplossingsgericht werken ga je uit van een oplossing in plaats van een probleem.

Oplossingsgericht werken stimuleert de leerkracht om samen met het kind zichtbare, meetbare en positief gestelde doelen na te streven, samen ideeën te bedenken voor oplossingen, te zoeken naar kleine successen en daarop voort te bouwen. Mahlberg (2008) beschrijft in haar boek *Oplossingsgericht onderwijzen: naar een gelukkiger school* een aantal punten die je als leerkracht kunt hanteren bij oplossingsgericht werken.

1. Helpen de leerling zich voor te stellen en te beschrijven hoe het zal zijn als de vaardigheden zijn aangeleerd, bijvoorbeeld met de wondervraag.
2. Uitvinden wat de leerling al gedaan heeft om dichterbij zijn doel te komen; onder andere door het zoeken naar uitzonderingen.
3. Bedenken wat er nog meer nodig is wat de leerling zelf kan doen om iets dichterbij zijn doel te komen. Hierbij kunnen schaalvragen worden gesteld.
4. De leerling veel positieve feedback geven zowel verbaal als non-verbaal.
5. Elke vooruitgang dient verankerd te worden alvorens een volgende fase in te gaan door voortdurende positieve bekrachtiging.
6. Stap uit de probleemcirkel naar de oplossingcirkel.

2.8 Spelend leren, leren spelen

De methode spelend leren, leren spelen is ontworpen door Rudy Reenders en Wil Spijker (1996). De training in sociale cognities en sociale vaardigheden is een groepsmethode voor jongens en meisjes in de leeftijd van 8 tot en met 12 jaar.

De doelstelling

Er wordt veel geoefend met sociale vaardigheden in concrete situaties binnen en buiten de trainingsgroep en er wordt regelmatig stil gestaan bij sociale cognities. Op deze wijze wordt er geprobeerd om de kinderen bewuster te maken van hun eigen specifieke wijze van reageren op situaties. Door alternatieven aan te bieden in dergelijke situaties en het leren toepassen van deze gedragalternatieven wordt er gewerkt aan het vergroten van het gedragsrepertoire. Het uiteindelijke doel van de training is het probleemoplossend vermogen van de kinderen te vergroten, waardoor de kinderen meer greep op hun eigen situatie kunnen krijgen en waardoor hun zelfvertrouwen en zelfwaardering kan groeien.

2.9 Methode Soemo:

Soemo is opgebouwd uit de woorden sociaal en emotioneel. Deze doorgaande leerlijn voor de sociaal-emotionele vaardigheden helpt leerlingen bij hun sociale weerbaarheid en emotionele ontwikkeling. Anderzijds leren leerlingen zich 'te gedragen': welk gedrag past bij welke situatie? Welk gedrag kan door anderen als hinderlijk en kwetsend worden ervaren?

De methode bestaat uit een aantal kaarten per leerjaar. Elke kaart behandelt een sociaal-emotioneel woord.. Soms probeert een kaart leerlingen vaardigheden aan te leren.

Zodra de kinderen gegrepen zijn door het onderwerp, kan in de rest van de week verder worden gepraat. Daarvoor worden suggesties gegeven. Een onderwerp is vooral interessant als er een relatie ligt naar wat net is gebeurd. Doordat de methode losbladig is, is het steeds mogelijk onderwerpen aan de orde te stellen die kinderen en leerkrachten wat doen.

2.10 Slot

Tijdens het lezen van de theorie ben ik interessante aspecten tegen gekomen die betrekking hebben op mijn onderzoek. Ieder kind ontwikkelt zich op zijn of haar eigen manier. Dit geldt ook voor de sociaal 12

emotionele ontwikkeling. In deze ontwikkeling zullen zij kennis vergaren en vaardigheden en houdingen met betrekking tot het eigen sociale en affectieve functioneren aanleren. De mate hoe zij hier mee omgaan wordt ook wel de sociale competentie genoemd. De sociale competentie van mijn kinderen verschilt nogal. Het ene kind reageert heel erg agressief, terwijl de ander juist weer te teruggetrokken reageert. Ook weten veel kinderen niet hoe ze om moeten gaan met conflictsituaties. De sociale competentie zal dus moeten worden aangepakt.

Om kinderen zich optimaal te laten ontwikkelen op het sociaal emotionele gebied, is het noodzakelijk dat school een goed pedagogisch klimaat biedt. Met de kennis die ik nu heb vergaard kan ik gaan kijken hoe het met het pedagogisch klimaat in mijn klas is gesteld. Wat zijn de eventuele verbeterpunten en hoe ga ik die aanpakken? Het aanpakken van een pedagogisch klimaat is een groepsproces. De gehele groep zal hier aan mee moeten werken. In de literatuur kwam naar voren dat er verschillende stappen zijn waarin een groep zich kan bevinden. Mijn groep bevindt zich nu nog in de stormingfase. Dit houdt in dat zij elkaar al wat beter kennen en dat ze al meer weten van wat er van hen verwacht wordt. De groepsleden krijgen nu de behoefte gehoord te worden. Ze willen zich profileren in de groep. Er kunnen nu ook conflicten gaan ontstaan. Het doel is om in de fase van performing te komen. In deze fase wordt het eigenlijke werken, het doel van de groep, een belangrijke rol. De groep is bij elkaar gekomen met een doel. Het doel van de groep zou dan het verbeteren van het groepsgevoel moeten zijn.

Het is belangrijk dat we in dit proces niet in de problemen blijven hangen. Als we over problemen blijven praten, zullen mensen zich incompetent, schuldig en mislukt voelen. Een probleemgerichte benadering suggereert dat iemand iets fout heeft gedaan. Het is juist de bedoeling dat we naar de kansen gaan kijken en vanuit daar gaan vertrekken. Het is beter om uit te gaan van het positieve en te gaan kijken naar oplossingen. Als leerkracht ga je dan samen met het kind zichtbare, meetbare en positief gestelde doelen na streven, samen ideeën bedenken voor oplossingen, zoeken naar kleine successen en daarop voort bouwen. In dit onderzoek zal oplossingsgericht werken ingebouwd worden in de groep. Er zal iedere week geschaald gaan worden en de gespreksvoering met de kinderen zal ook oplossingsgericht zijn.

Hoofdstuk 3: Strategieën en methoden:

3.1 Inleiding:

In dit hoofdstuk laat ik zien hoe mijn onderzoek is opgebouwd: welke verschillende onderzoeksvormen ik heb gekozen en waarom heb ik voor deze vormen heb gekozen. Tenslotte zal ik een theoretische verantwoording geven ten aanzien van de validiteit en betrouwbaarheid van mijn onderzoek.

3.2 Type onderzoek

Na het lezen van de literatuur over de verschillende onderzoeksvormen, kwam ik tot de conclusie dat mijn onderzoek vooral zal bestaan uit een actieonderzoek. Een actieonderzoek is volgens Kelchtermans (2001) een strategie voor het systematisch onderzoeken van de eigen praktijksituatie door de direct betrokkenen, met de uitdrukkelijke bedoeling de kwaliteit van het handelen in die situatie te verbeteren. Het verbeteren van het handelen als opbrengst staat centraal. Actieonderzoek wordt vaak beschreven als cyclisch, dat wil zeggen dat er aan het eind van het onderzoek weer nieuwe vragen kunnen ontstaan die tot nieuw onderzoek kunnen leiden, met als doel het handelen weer tot een hoger niveau te brengen.

De actie die ik ga toepassen bestaat uit het invoeren van elementen uit de methode samen leren, leren spelen en de methode Soemo. Ik wil onderzoeken welke effecten het invoeren van deze elementen in de groep heeft, op de leerlingen, op de duoleerkracht van de groep, op de overige leerkrachten van de locatie en op de onderzoeker zelf. Al deze mensen hebben te maken met de kinderen en hun sociale competentie. In hoofdstuk twee is naar voren gekomen dat de leerkracht er toe doet. (Stevens, L. 1994) Het is daarom erg belangrijk om actieonderzoek te doen. Je reflecteert daarmee op de leerkracht zelf en het effect van diens handelen.

3.3 Onderzoeksgroep:

De groep waarin dit onderzoek verricht is, is groep 4A van basisschool X. Het is een groep van 27 leerlingen in de leeftijd van 6 tot 9 jaar. De kinderen komen uit verschillende milieus. Als leerkracht van deze groep merkte ik dat er veel conflicten waren in deze groep. Na overleg met de IB-er en het zorgteam werd duidelijk dat de kinderen ondersteuning konden gebruiken in het sociaal emotioneel leren.

3.4 Onderzoeksinstrumenten:

Tijdens dit onderzoek maak ik gebruik van verschillende instrumenten die ik zal gaan inzetten om antwoord te krijgen op mijn hoofd- en deelvragen.

Hoofdvraag:

- In hoeverre heeft de korte interventie “sociaal emotioneel leren” bijgedragen aan het versterken van de sociale competentie en het groepsgevoel van de kinderen van groep 4?

Deelvragen:

- Hoe ziet het pedagogisch klimaat van groep 4 eruit?
- Welke effecten heeft de korte interventie gehad op de sociale competentie van de kinderen in de klas.
- Welke effecten heeft de korte interventie gehad op het handelen van mij als leerkracht bij conflictsituaties?

3.4.1 Vragen uit de klimaatschaal.:

Ik wil de klimaatschaal van Jeninga en Donkers op papier afnemen bij leerlingen uit groep 4A. De kinderen vullen de lijst in door middel van een vierpuntsschaal.

Een nadeel van de klimaatschaal kan zijn dat het beeld van invulling gekleurd is door de situatie vlak voor de invulling. Ik neem de vragenlijst 3 keer af om een zo objectief mogelijk beeld te krijgen. Ik gebruik niet alle vragen uit de klimaat schaal. Sommige vragen zijn te moeilijk om te beantwoorden voor deze jonge kinderen.

De vragen uit de vragenlijst zijn positief en negatief geformuleerd. De uitslagen per meting kun je niet met stijgingen en dalingen benoemen. Wel kan er gesproken worden over een positieve- of negatieve verandering.

Door het invullen van deze vragenlijst krijg ik een beeld van het sociale aspect van de klas, maar ook van het pedagogische klimaat.

Ik kan naar aanleiding van de vragen zien of de kinderen graag naar school gaan, of dat er nog veel conflicten zijn, of kinderen zich veilig voelen en hoe het met het groepsgevoel zit. De vragen zijn onder te verdelen in drie onderwerpen, namelijk de sfeer, het we

De antwoorden van deze vragenlijsten ga ik verwerken in een tabel. Ik heb dan drie tabellen die ik met elkaar kan vergelijken.

3.4.2 Logboek

In dit logboek wordt aan het einde van de week steeds de evaluatie beschreven. Wat hebben de kinderen geleerd, en hoe vonden ze dat. Hebben ze al aspecten kunnen toepassen of nog niet. Waren er moeilijke activiteiten bij of juist te makkelijke activiteiten.

In dit logboek zal ik ook beschrijven wat ik zelf heb gedaan, en hierop reflecteren. Wat ging er al goed? Wat kon er eventueel beter? Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

3.4.3 Enquêtes

Betreffende de groepsleerkrachten van groep 4 komt aan de orde: hoe staan zij op dit ogenblik in hun groep; is de motivatie voor het werk nog in orde; hoe kan men dit verbeteren; hoe kijken de groepsleerkrachten zelf aan tegen het gedrag van de leerlingen van hun groep; aan welke gedragingen ergeren zij zich het meest. De antwoorden worden samengevat en met elkaar vergeleken.

Betreffende de collega's van de middenbouw komt aan de orde hoe zij aankijken tegen het gedrag van de leerlingen van groep 4, vooral op het schoolplein; aan welke gedragingen zij zich het meest ergeren. Aangekondigd wordt dat in groep 4 een lessenprogramma toegepast gaat worden. Tevens wordt vermeld dat na 6 weken nog eens gevraagd wordt een enquête in te vullen. Die enquête zal gaan over veranderingen die ze al of niet hebben waargenomen. De enquêtes bestaan uit schaalvragen.

De resultaten van de enquêtes worden verwerkt in tabellen. Dit is een overzichtelijke manier van resultaten verwerken en vergelijken. Als je twee tabellen naast elkaar legt zie je meteen de veranderingen die hebben plaatsgevonden.

3.4.4 Schalen:

Tijdens het onderzoek laat ik de kinderen regelmatig schalen. Zij krijgen daarop een papier met een schaal erop. Op dit papier kunnen ze aangeven waar ze vinden dat de groep nu zit, en waar de groep naar toe moet. Ik herhaal dit schalen nog twee maal op het proces in de gaten te houden. 15

3.5 Ethische aspecten

Door mensen goed te informeren, zorgvuldig onderzoek te doen en mensen niet teveel te belasten, kun je ethische problemen voorkomen of verminderen. Het zorgvuldig omgaan met mensen is een sleutelbegrip. Er zijn drie belangrijke richtlijnen als het gaat om ethiek:

- Het belang van anonimiteit: Alle namen van betrokkenen zijn weggelaten.
- Het belasten van betrokkenen: Mijn onderzoek is gebaseerd op mijn groep. Ik houdt er rekening mee dat ik mijn collega's niet teveel belast met dit onderzoek. Ik heb mijn collega's wel nodig in dit onderzoek omdat ook zij te maken hebben met conflicten binnen mijn groep bij het buitenspelen.
- Mijn dubbelrol als leerkracht en onderzoeker. Ik moet voor mijzelf duidelijk houden wanneer ik als leerkracht handel, en wanneer ik als onderzoeker handel.

Ouders zijn over het onderzoek geïnformeerd. Zij zijn op de hoogte van vragenlijsten die worden afgenomen.

Er is toestemming van de school. De uitkomst van dit onderzoek kan in de toekomst nog veel betekenen voor andere groepen met dezelfde soort problemen. De directie vindt het daarom van belang dat dit onderzoek wordt uitgevoerd.

3.6 Triangulatie, validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek

Het onderzoek moet transparant en betrouwbaar zijn. Is het onderzoek verantwoord uitgevoerd? Zijn alle stappen goed doorlopen? Daarom is het als onderzoeker belangrijk dat je de stappen die je neemt goed en concreet beschrijft. Bij het maken van een vragenlijst is het van belang dat je deze vragenlijst voorlegt aan collega's of critical friends. Zij bekijken deze lijst kritisch op helderheid, nauwkeurigheid en consistentie. Het is belangrijk dat de vragen duidelijk zijn geformuleerd en dat de vragen op één manier worden beantwoord.

Ook de validiteit van een onderzoek is van belang. Meet je wat je wilt weten? Komen alle belangrijke aspecten voor in je vragenlijst? Een goede manier om te kijken of je onderzoek valide is, is het toepassen van triangulatie.

Met triangulatie wordt het gebruik van meerdere gegevensbronnen bedoeld (Harinck, 2010) dat vanuit meerdere hoeken wordt bekeken (De Lange, Schuman en Montesano Montessori, 2011). Triangulatie leidt tot grote nauwkeurigheid en betrouwbaarheid van dit onderzoek.

Het onderzoek wordt uitgevoerd als actieonderzoek in een groep 4, op een reguliere basisschool in Tilburg.

De leerlingen uit groep 4 zijn de meest betrokkenen van dit onderzoek. Ik werk drie dagen in deze groep, en mijn duopartner werkt twee dagen. Ik vraag haar om een aantal werkvormen toe te passen in deze groep.

Ik bespreek met collega's het lessenprogramma in mijn klas en wat de kinderen leren. Zij kunnen zo de kinderen aanspreken op ongewenst gedrag en terugpakken op aspecten van de lessen. Later in het onderzoek zal ik hun ook vragen of er verbetering zichtbaar is bij de groep.

Hoofdstuk 4: Resultaten en analyse

In dit hoofdstuk zal ik de resultaten van mijn onderzoek systematisch weergeven. Vervolgens zal ik deze resultaten analyseren en een koppeling maken naar mijn onderzoeksvraag en deelvragen. De vraag die ik mezelf hierbij wil stellen is: “Wat voor betekenis hebben deze resultaten voor het beantwoorden van mijn onderzoeksvraag”? In dit hoofdstuk wordt hier kort op in gegaan, waarna in hoofdstuk 5 de onderzoeksvraag en deelvragen worden beantwoord.

4.1 Vragenlijst kinderen:

Response:

25 van de 27 kinderen uit groep 4 hebben de vragenlijst ingevuld. Twee kinderen waren die dag afwezig omdat zij die dag naar een andere school waren.

Er zijn drie metingen gehouden.

De resultaten van de drie metingen staan hieronder vermeld in tabel 1.

In de tabel is met kleuren aangegeven of er sprake is van een positieve verandering, negatieve verandering of aandachtspunt.

Een positieve verandering is aangegeven met groen, een negatieve verandering met rood en een aandachtspunt met blauw.

Tabel 1: Vragenlijst groepssfeer

	1 ^e meting				2 ^e meting				3 ^e meting			
	nooit	soms	vaak	altijd	nooit	soms	vaak	altijd	nooit	soms	vaak	altijd
1.Ik vind mijn klas leuk	2	15	6	2	4	5	12	4	0	3	14	8
2.Leerlingen in de klas maken ruzie met elkaar.	0	14	10	1	2	18	4	1	12	13	0	0
3.Ik kan goed met mijn klasgenootjes opschieten.	1	12	8	4	1	7	11	6	0	4	12	9
4.Kinderen in de klas helpen mij wel eens.	1	13	6	4	3	10	9	3	0	5	17	3
5.Er zijn kinderen die elkaar uitschelden.	2	19	3	1	8	16	1	0	15	10	0	0
6.In deze klas worden kinderen gepest.	1	14	9	1	2	15	7	1	17	7	1	0
7.Er zijn kinderen die wel eens schoppen of slaan.	4	18	3	0	11	11	3	0	22	3	0	0
8.Ik voel me op mijn gemak in de klas.	7	8	6	4	3	6	7	9	0	2	9	14
9.Ik vind de kinderen in mijn klas aardig.	1	12	9	3	1	7	10	7	0	1	15	9
10.Ik denk dat de	6	6	11	2	4	6	13	3	0	2	18	5

andere kinderen mij aardig vinden.												
11.Ik voel me veilig in de klas.	4	4	6	11	2	4	5	14	0	0	10	15
12.Ik ga graag naar school.	5	9	3	8	4	6	3	12	0	3	9	13
13.Ik heb vaak ruzie.	8	14	3	0	13	12	4	1	21	4	0	0

De eerste meting geeft aan dat er vaak conflicten zijn in de groep. Er wordt verbaal agressief en fysiek agressief gereageerd en er wordt gepest.

Kinderen vinden de klas niet altijd leuk, en meer dan de helft gaat niet graag naar school.

In de tweede meting zijn er positieve veranderingen. Ten opzichte van de eerste meting wordt er minder vaak agressief gereageerd en wordt er minder gepest. Meer kinderen geven aan hun klas leuk te vinden. Wat opvallend is dat er 4 kinderen zijn, die hun klas nooit leuk vinden in vergelijking met de eerste meting waar dat er maar 2 waren.

Ook wordt er minder geholpen en vaker ruzie gemaakt.

In de derde meting zijn geen negatieve veranderingen te vinden, maar vooral positieve veranderingen. Meer kinderen vinden hun klas leuk en gaan graag naar school. Er zijn minder conflicten en er wordt minder agressief naar elkaar gereageerd. Ook het pesten is verminderd, maar niet helemaal weg.

Wat opvalt is dat een aantal kinderen aangeeft dat ze zich niet prettig voelen in de groep. Ze gaan niet graag naar school en geven aan vaak betrokken te zijn bij conflicten.

4.2 Oplossingsgericht schalen:

De kinderen hebben tijdens het onderzoek kennis gemaakt met oplossingsgericht schalen.

De schaal die ingevuld is door groep 4 had de volgende betekenis”

0 betekent dat altijd alles fout gaat in de klas, en 10 betekent dat altijd alles goed gaat in de klas. Er is de kinderen gevraagd om drie maal de schaal in te vullen. Er zijn drie metingen gedaan. Ook is er aan het begin een doel gevraagd. Waar willen de kinderen naar toe na de interventie? De resultaten zijn weergegeven in tabel 2. De resultaten van alle metingen zijn te vinden in bijlage 4.

Response: 26 van de 27 kinderen van groep 4 hebben de schaal ingevuld bij de 1e meting. C heeft de beginmeting niet ingevuld omdat zij toen afwezig was.

27 van de 27 kinderen van groep 4 hebben de schaal ingevuld bij de 2e- en 3e meting.

Tabel 2: resultaten oplossingsgericht schalen

	Beginmeting	Tussenmeting	Eindmeting
Gemiddelde cijfer	4,9	5,8	7,1
doel	7,5	7,5	7,5
Doel behaald?	n.v.t	nee	nee

In de tabel is te zien dat de groep in het begin een gemiddelde scoorde van een 4,9. Het doel wat ze wilden behalen was een 7,5.

De 2e meting geeft een duidelijke stijging aan. De groep scoort tijdens deze meting een 5,8. Dit is een stijging van 0,9. Het doel is hier nog niet bereikt.

Bij de 3e meting scoort de groep een 7,1. Dit is een stijging van 1,3 in vergelijking met de 2e meting een totale stijging van 2,2 in vergelijking met de eerste meting.

Ondanks de stijging is het doel echter nog niet behaald.

4.3 Vragenlijst groepsleerkrachten:

Groep 4 heeft 2 groepsleerkrachten. Zij hebben aan het begin en aan het einde van de interventie een lijst ingevuld bestaande uit vragen betreffende drie onderwerpen: sfeer, relatie leerkracht-leerling en relaties tussen leerlingen.

Tabel 3 geeft de analyse van de vragenlijst afgenomen bij de groepsleerkrachten. De complete vragenlijst met antwoorden is te vinden in bijlage 6.

Tabel 3: Analyse vragenlijst groepsleerkrachten

<i>A. Kwaliteit van de groepssfeer.</i> De groepsleerkrachten kregen de volgende vragen betreffende de groepssfeer: -Hoe vind ik de sfeer in mijn klas en waarop baseer ik dit oordeel? -Wat zijn positieve en negatieve aspecten van de groepssfeer? -Hoe worden de uitvoering van het schoolprogramma en de schoolprestaties door de groepssfeer beïnvloed? De groepsleerkrachten geven aan dat de groepssfeer aan het begin van de interventie problematisch is. Het is niet gezellig in de klas. Ook zijn er veel conflicten. De kinderen dagen elkaar uit en kunnen niet normaal op elkaar reageren. Dit kost de groepsleerkrachten tijd waardoor het lesprogramma niet altijd af komt. Er zijn positieve punten ten aanzien van de groepssfeer. Een aantal kinderen is sociaalvaardig en behulpzaam. De groep kan gezellig zijn als ze een gezamenlijk doel voor ogen hebben, namelijk het uitvoeren van een musical. Na de interventie 'sociaal emotioneel leren' geven de groepsleerkrachten aan dat de sfeer in de groep verbeterd is. De kinderen gaan op een gezellige manier met elkaar om en kunnen veel meer van elkaar accepteren. Hierdoor gaat er minder tijd verloren aan het oplossen van conflicten en is er meer tijd voor leuke dingen. Er blijven wat aandachtspunten ten aanzien van de groepssfeer. Een aantal kinderen heeft moeite met verliezen en een aantal kinderen blijft verbaal reageren naar anderen.
<i>B. Relatie leerkracht – kinderen.</i> De groepsleerkrachten kregen de volgende vragen betreffende de relatie leerkracht-leerling: -Met welke kinderen heb ik een goede, prettige relatie en wat vind ik goed of prettig aan die relaties? -Met welke kinderen heb ik een relatie die te wensen over laat en waarom vind ik die relaties niet prettig? De groepsleerkrachten geven aan dat de relatie tussen hen en de kinderen goed is. De groepsleerkrachten geven aan met de meeste kinderen een goede band te hebben. Deze kinderen weten dat ze bij de groepsleerkrachten terecht kunnen en komen vaak met verhalen. Er zijn kinderen waarmee de relatie problematisch is. Deze kinderen vertonen externaliserend gedrag en hebben moeite met het gehoorzamen van de groepsleerkrachten. Een van de groepsleerkrachten geeft aan dat zij zich niet serieus genomen voelt door deze kinderen. Na de interventie blijft de band met de kinderen goed. Bij sommigen is de band verbeterd. De groepsleerkrachten geven aan dat er veel behaald is. Ook de kinderen waarmee eerst een problematische band was, hebben nu een goede band met de groepsleerkrachten. Echter blijft bij drie kinderen de relatie problematisch omdat deze kinderen volgens de leerkrachten blijven uitproberen en negatief reageren.
<i>C. Relaties tussen kinderen.</i> De groepsleerkrachten kregen de volgende vragen betreffende de relatie tussen kinderen: -Welke kinderen gaan plezierig om met elkaar en waarom vind ik? - Waarom zouden deze

kinderen zo met elkaar omgaan?

- Welke kinderen hebben voortdurend of vaak problemen met elkaar? En waarom is hun relatie problematisch?
- Kan ik er oorzaken voor aanwijzen?

De groepsleerkrachten geven aan dat de kinderen vaak spelen met hun vaste vriendjes en vriendinnetjes. Dit gaat meestal goed, maar zodra er een ander kind bij komt, word het ruzie. De kinderen gaan alleen om met kinderen die ze al langer kennen. Ze begrijpen elkaar goed en dit leidt tot een leuke omgang met elkaar.

Een aantal kinderen heeft een problematische band met de groep. Deze kinderen zijn vooral erg dominant. Omdat er geen groepsgevoel heerst, word er weinig rekening met elkaar gehouden en ontstaan er problemen.

Na de interventie gaat het grootste gedeelte van de groep op een leuke manier met elkaar om. Kinderen hebben hun vriendenkring vergroot en proberen samen te werken. De kinderen zijn socialer naar elkaar toe geworden.

Toch blijven er drie leerlingen voor problemen zorgen. Twee hiervan hebben vooral moeite met elkaar. De ander heeft vooral moeite met de groep.

4.4 Vragenlijst pleinwacht:

Aan de pleinwachten is gevraagd een vragenlijst in te vullen over het gedrag van groep 4.

Response:

8 van de 10 gevraagde leerkrachten hebben de vragenlijst ingevuld.

De resultaten van de vragenlijst zijn te vinden in tabel 4.

De vragenlijst is te vinden in bijlage 7.

In de tabel is met kleuren aangeven of er sprake is van een positieve verandering, negatieve verandering of aandachtspunt.

Een positieve verandering is aangeven met groen, een negatieve verandering met rood en een aandachtspunt met blauw.

Tabel 4: Vragenlijst pleinwachten

	1 ^e meting				2 ^e meting				3 ^e meting			
	nooit	soms	vaak	altijd	nooit	Soms	vaak	altijd	Nooit	soms	vaak	altijd
1. Kinderen uit groep 4 zijn betrokken bij conflicten.	0	3	5	0	0	6	2	0	3	5	0	0
2. kinderen uit groep 4 reageren verbaal agressief.	0	4	4	0	0	5	3	0	2	4	2	0
3. Kinderen uit groep 4 reageren fysiek agressief	0	5	3	0	2	6	0	0	4	4	0	0
4. Kinderen uit groep 4 lokken conflicten uit.	1	5	2	0	3	4	1	0	6	2	0	0

5.Kinderen uit groep 4 pesten andere kinderen.	0	6	2	0	0	6	2	0	4	4	0	0
6.Kinderen uit groep 4 eisen veel aandacht van de pleinwachters op.	0	2	6	0	0	5	3	0	2	6	0	0
7.Kinderen uit groep 4 kunnen samen spelen.	0	8	0	0	0	3	5	0	0	1	5	2
8.Kinderen uit groep 4 zijn aan te spreken op hun gedrag.	0	5	3	0	0	2	6	0	0	1	7	0
9.Kinderen uit groep 4 luisteren naar anderen.	0	6	2	0	0	2	6	0	0	0	8	0
10.Kinderen uit groep 4 kunnen conflicten zelf oplossen.	2	6	0	0	0	4	4	0	0	3	5	0

In de eerste meting is te zien dat de groep problemen heeft in de vrije situaties. De leerkrachten geven aan veel tijd te besteden aan groep 4. In de rest van de vragen komt naar voren waar die tijd aan op gaat. De kinderen uit groep 4 zijn vaak betrokken bij conflicten en kunnen deze niet altijd zelf oplossen. Ook komt naar voren dat de kinderen uit groep 4 soms verbaal en fysiek reageren naar anderen. Ze reageren vaker verbaal agressief dan fysiek agressief. De groep laat ook pestgedrag zien. De kinderen hebben moeite om samen te spelen. Ook luisteren de kinderen uit groep 4 niet goed naar anderen en blijft het moeilijk om de kinderen aan te spreken als ze ongewenst gedrag laten zien.

In de tweede meting is te zien dat de problemen tijdens de vrije situaties iets afnemen. De leerkrachten geven aan minder tijd te hoeven besteden aan groep 4. Dit komt omdat de kinderen uit groep 4 minder vaak bij conflicten betrokken zijn en dat ze steeds vaker conflicten zelf kunnen oplossen. Ook komt naar voren dat de kinderen uit groep 4 minder fysiek agressief reageren. Het verbaal agressief reageren is in geringe mate verbeterd. Het pestgedrag is niet veranderd. De kinderen kunnen vaker samen spelen. Hier is een positieve verandering te zien.

De kinderen uit groep 4 luisteren beter naar anderen en zijn ze beter aan te spreken op hun gedrag.

In de derde meting is er weer een positieve verandering zichtbaar. De kinderen uit groep vier zijn steeds minder betrokken bij conflicten. Ze eisen nog wel aandacht van de leerkrachten op. Er is te zien dat het zelf oplossen van conflicten minimaal is veranderd.

De kinderen reageren minder fysiek en verbaal agressief in vergelijking met de eerdere metingen. Het pest gedrag is ook minder, maar nog wel aanwezig.

De kinderen kunnen vaker samen spelen.

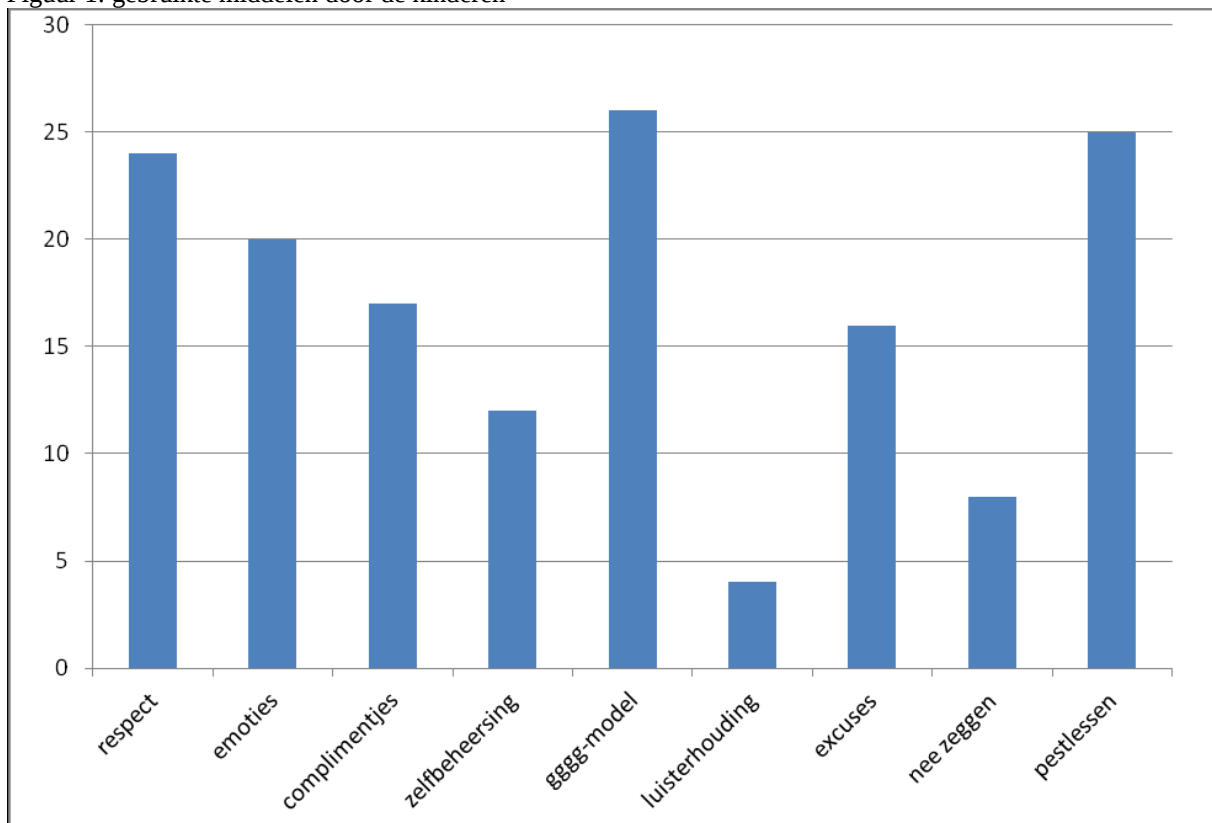
4.5 Enquête ingezette middelen:

De kinderen hebben een vragenlijst ingevuld met daarop aspecten uit de interventie die zij kunnen inzetten bij het ontwikkelen van hun sociale competentie. In de vragenlijst konden zij aangeven welke aspecten zij ook daadwerkelijk gebruikten.

Response: 27 kinderen van de 27 kinderen uit groep 4 hebben de vragenlijst ingevuld. De vragenlijst is te vinden in bijlage 8.

De resultaten zijn weergegeven in figuur 1. Met deze resultaten is te zien welke methoden door de kinderen veelvuldig gebruikt worden en welke methoden minder.

Figuur 1: gebruikte middelen door de kinderen

- De methode die het meest wordt gebruikt door de kinderen is het gggg-model. 26 van de 27 kinderen geven aan deze methode te gebruiken. De kinderen weten dat ze het beste een “gele pet” op kunnen zetten. Deze pet staat voor rustig reageren naar een ander en duidelijk zeggen wat je er van vindt.
- De pestlessen worden ook in ruime mate gebruikt. 25 van de 27 kinderen geven aan deze methode te gebruiken.
- De respect lessen worden door 24 van de 27 kinderen gebruikt.
- De emotielessen worden door 20 van de 27 kinderen gebruikt. Het geven van complimentjes wordt door 17 van de 27 kinderen gebruikt. Het excuses aanbieden en aanvaarden op de juiste manier wordt door 16 van de 27 kinderen gebruikt.
- De zelfbeheersinglessen worden 14 van de 27 kinderen gebruikt.
- Op een nette manier “nee zeggen” wordt door 8 van de 27 kinderen gebruikt.

- De luisterhouding wordt door 4 van de 27 kinderen gebruikt.

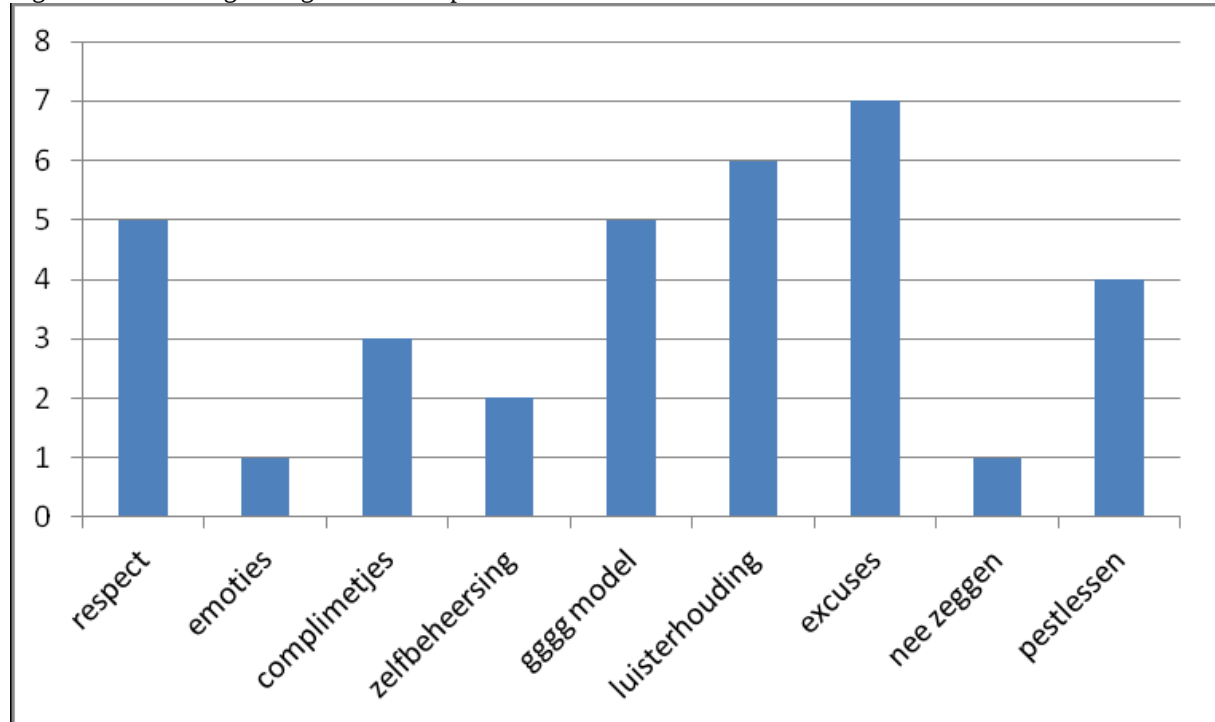
Ook de pleinwachten hebben de vragenlijst over de methoden ingevuld. Zij hebben aangeven wat ze de kinderen hebben zien, doen en horen zeggen.

Response:

De vragenlijst is ingevuld door 8 van de 10 leerkrachten. De vragenlijst is te vinden in bijlage 9.

De resultaten zijn te zien in figuur 2.

Figuur 2: Middelen gezien/gehoord door pleinwacht

- 7 leerkrachten geven aan dat de groep de lessen van excuses gebruikt.
- 6 leerkrachten geven aan dat de luisterhouding van de kinderen is verbeterd.
- 5 leerkrachten geven aan het gggg-model terug te zien bij de kinderen van groep 4.
- 5 leerkrachten geven aan de respectlessen terug te zien bij de kinderen van groep 4.
- 4 leerkrachten geven aan de pestlessen terug te zien bij de kinderen van groep 4.
- 3 leerkrachten geven aan dat de kinderen van groep 4 complimentjes geven aan anderen.
- 2 leerkrachten geven aan dat de kinderen van groep 4 hun zelfbeheersing beter beheersen.
- 1 leerkracht geeft aan dat kinderen uit groep 4 weten hoe ze nee moeten zeggen,
- 1 leerkracht geeft aan dat de kinderen uit groep 4 de emoties van anderen beter kunnen herkennen.

Als je de twee figuren naast elkaar zet wordt het gggg model het meest ingezet. Als tweede worden de pestlessen, en de respectlessen het meest ingezet. En op de derde plaats wordt het aanbieden en aanvaarden van excuses het meest ingezet.

Het nee zeggen op een nette manier wordt het minst ingezet.

4.6 Logboek:

In het logboek kwamen positieve punten naar voren en negatieve punten. Deze punten zijn te vinden in tabel 5.

Positieve punten:	Verbeterpunten:
Bewustwording van de lessen.	Sociaal wenselijke antwoorden van kinderen vermijden tijdens de lessen.
Terugpakken op punten uit de lessen	Benadrukken dat kinderen rustig werken, zodat ze zich beter kunnen concentreren. Rustig en geconcentreerd werken betekent rekening houden met anderen,
Vaker geven van complimenten	
Positief proberen af te sluiten bij conflicten.	Moeite om dingen vanuit de kinderen te laten komen. Niet kunnen inspelen op input vanuit de kinderen. Letten op een oplossingsgerichte houding bij conflicten. Meer tijd inbouwen voor het oplossingsgericht bespreken van conflicten.
Creëren van een open sfeer waarin alles gezegd mag worden	

4.7 Slot:

In de data komt naar voren dat de groep een positieve verandering heeft doorgemaakt.

Kinderen vinden hun klas leuk en gaan graag naar school. Er zijn minder conflicten en er wordt minder agressief naar elkaar gereageerd. De groepsleerkrachten bevestigen dit.

Ook de pleinwachten geven een positieve verandering aan. De kinderen uit groep vier zijn steeds minder betrokken bij conflicten. Ze eisen nog wel aandacht van de leerkrachten op. Dit komt naar voren omdat de kinderen niet altijd zelf hun conflicten kunnen oplossen.

Uit de data blijkt dat de kinderen enkele lessen vanuit de interventie toepassen.

Met de data is de onderzoeksvraag te beantwoorden. Dit wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 5.

Hoofdstuk 5: Conclusie, discussie en evaluatie

Naar aanleiding van het literatuuronderzoek en praktijkonderzoek, wordt in dit hoofdstuk antwoord gegeven op de onderzoeksvraag. Er worden vervolgens conclusies getrokken. Ook worden de discussiepunten die naar voren kwamen in dit onderzoek besproken. Ten slotte wordt er een evaluatie gegeven op de onderzoeksresultaten.

5.1 Conclusie:

Om een antwoord te krijgen op de hoofdvraag, zijn eerst de deelvragen beantwoord. Deze deelvragen zijn elementen die samen het geheel maken (de hoofdvraag).

Deelvraag 1: Is het pedagogische klimaat van groep 4 na de korte interventie veranderd?

Een goed pedagogisch klimaat is een klimaat waarin alle betrokkenen zich prettig voelen, waar sprake is van wederzijds vertrouwen en waar ruimte is voor ontwikkeling. (Alkema & Tjerkstra, 2006)

In groep 4a was dit een probleem. Uit de 1e meting blijkt dat er veel kinderen zijn die zich niet prettig voelen in de klas, ze waren geen groep en spelen niet gezellig met elkaar. Er is ruimte voor ontwikkeling op cognitief gebied, maar niet op sociaal emotioneel gebied. Door de korte interventie is er gewerkt aan de sociale emotionele ontwikkeling. Deley(2004) geeft aan dat de sociaal emotionele ontwikkeling bij kinderen inhoudt dat ze kunnen leven in groepsverband en in de maatschappij. Ook kunnen ze omgaan met emoties die daar een rol bij kunnen spelen.

In de 8 weken dat de interventie plaats vond zien we in de 2e - en 3e meting de groep groeien. De kinderen gaan beter met elkaar om. Meer kinderen vinden hun klas nu leuk en gaan graag naar school. Er zijn minder conflicten en er wordt minder agressief naar elkaar gereageerd. Het pesten is verminderd, maar niet helemaal weg. Dit is een punt om in de gaten te houden. Wat opvalt is dat een aantal kinderen aangeeft dat ze zich niet prettig voelen in de groep. Deze kinderen gaan niet graag naar school en zijn nog vaak betrokken bij conflicten. Ook de groepsleerkrachten geven aan dat het pedagogisch klimaat is veranderd. Na de interventie geven de groepsleerkrachten aan dat de sfeer in de groep verbeterd is. De kinderen gaan nu op een gezellige manier met elkaar om en kunnen meer van elkaar accepteren. Kinderen hebben hun vriendenkring vergroot en werken samen. De kinderen zijn socialer naar elkaar toe geworden. Er blijven nog wel wat aandachtspunten ten aanzien van de groepssfeer. Er zijn een aantal kinderen die verbaal blijven reageren naar anderen. De pleinwachten geven aan dat de kinderen uit groep vier steeds minder vaak zijn betrokken bij conflicten. De kinderen kunnen vaker samen spelen. De kinderen reageren minder fysiek en verbaal agressief in vergelijking met de eerdere metingen. Het pest gedrag is ook verminderd, maar soms nog wel aanwezig.

Het pedagogisch klimaat is na de interventie positief veranderd, maar er moet nog wel aan gewerkt worden zodat alle kinderen van de groep zich prettig voelen, elkaar vertrouwen en ruimte krijgen voor ontwikkeling.

Deelvraag 2: Welke elementen van de korte interventie hebben bijgedragen aan het versterken van de sociale competentie en het groepsgevoel van de kinderen van groep 4?

Zowel de kinderen als de pleinwachten geven aan dat het GGGG-model het meest heeft bijgedragen aan de sociale competentie en het groepsgevoel van de kinderen van groep 4. De kinderen weten nu dat ze eerst moeten nadenken voordat ze handelen. Ze reageren minder agressief en proberen conflicten met praten op te lossen.

Ook de pest- en respectlessen hebben effect op het handelen van de kinderen. De kinderen laten zien dat ze respect hebben voor anderen en gebruiken het woord respect tegenover elkaar. De kinderen geven aan dat de pestlessen invloed hebben gehad op hun eigen handelen, maar in de vragenlijsten over het pedagogische klimaat komt naar voren dat er nog steeds gepest wordt. De kinderen denken dat ze de lessen inzetten, maar laten dit nog niet op de juiste manier zien.

Ook laten de kinderen zien dat ze hun excuses kunnen aanbieden, en dat ze excuses kunnen accepteren. In de lessen hebben zij hiervoor tips gekregen en handelingen die zij moeten verrichten.

Opvallend is dat de kinderen aangeven geen elementen in te zetten van de luisterhouding, terwijl de leerkrachten juist aangeven dat de luisterhouding is verbeterd.

Er zijn ook elementen die bijna niets hebben bijgedragen. Vooral het nee zeggen heeft weinig effect gehad. Er zijn kinderen die aangeven dat ze dit gebruiken, maar het is maar in geringe mate. Een reden waarom kinderen dit niet gebruiken kan zijn dat ze hun grenzen verleggen. In deze leeftijd zijn kinderen bezig met bij een bepaalde groep te horen, gaan de kinderen in deze periode steeds nadrukkelijker reflecteren op zichzelf: mogelijkheden, beperkingen, (uiterlijke) kenmerken, wensen, gevoelens en eigenschappen. Nieuw daarbij is dat ze zichzelf ook steeds nadrukkelijker gaan vergelijken met anderen. (SLO 2011)

Deelvraag 3: Wat zijn de effecten geweest van de korte interventie op het handelen als leerkracht?

De leerkracht vindt het moeilijk om meer vanuit de kinderen te laten komen. Ze heeft een beeld in haar hoofd van de kant die ze op wil, maar soms gaan de kinderen dan een compleet andere kant op. Ze probeert dan toch te sturen naar de kant die zij op wil. Ze zal zichzelf meer moeten openstellen voor kinderen. Als kinderen intrinsiek gemotiveerd zijn leren ze beter. De leerkracht moet gaan inzien dat dit vooral een proces van de kinderen is, en dat zij ook moeten kunnen beslissen welke kant ze uit willen. In dialoog gaan met de kinderen is een effectief onderwijskundig hulpmiddel. Respectvolle samenwerking tussen leerkracht en leerling is productiever dan confrontatie (Mahlberg & Sjoblom, 2008).

De leerkracht wil zich oplossingsgericht opstellen tijdens conflicten. Mahlberg en Sjoblom (2008) geven aan dat de leerkracht zich voornamelijk op het positieve gedrag van de leerlingen moet richten. De leerkracht moet meer uitgaan van wat al wel goed gaat. Soms reageer ze geïrriteerd en boos. De kinderen hebben hier niets aan. In de les zijn ze steeds bezig om te kijken hoe het anders kan en hoe je dat gaat behalen, maar zelf laat ze dit niet altijd zien. Ze merkt dat ze hier niet altijd tijd voor heeft en het soms snel wil afhandelen. Dit past niet bij het proces wat de groep nu doormaakt. Ze moet meer oplossingsgericht gaan denken en dit ook gaan inzetten bij het bespreken van conflicten.

Tijdens lessen geeft de leerkracht vaker complimentjes en bespreekt ze na hoe de les ging. Ook bij conflicten probeert ze het steeds positief af te sluiten. Dit gaat de leerkracht en de kinderen steeds beter af. De leerkracht vindt het leuk om te zien als de kinderen de lessen

inzetten. Dat geeft haar een goed gevoel en ze deelt dit dan ook met de kinderen. Zo probeert ze een open sfeer te houden waarin alles gezegd kan worden. Ook als er iets gebeurt wat de kinderen niet zo fijn vinden mogen ze dat tegen de leerkracht zeggen. Ze probeert zich niet meer te verdedigen, maar laat blijken dat ze hier iets mee gaat doen.

Op welke wijze heeft de korte interventie “sociaal emotioneel leren” bijgedragen aan het versterken van de sociale competentie en het groepsgevoel van de kinderen van groep 4?

Het pedagogische klimaat van de groep is na de korte interventie veranderd. De kinderen geven aan dat ze weer graag naar school gaan omdat ze de klas nu leuker vinden. Er zijn

minder conflicten en er wordt minder agressief gereageerd. De kinderen gaan nu op een leuke manier met elkaar om en kunnen meer van elkaar accepteren. Kinderen hebben hun vriendenkring vergroot en proberen met iedereen samen te werken. De kinderen zijn socialer naar elkaar toe geworden.

Zowel de kinderen als de pleinwachten geven aan dat de interventie heeft bijgedragen aan de sociale competentie en het groepsgevoel van de kinderen van groep 4. De kinderen zetten aspecten van de lessen in op school. De kinderen laten zien dat ze eerst goed nadenken voordat ze reageren en praten over respect voor elkaar.

Het leerkrachtgedrag draagt ook bij aan het proces. De leerkracht is zich positiever gaan opstellen en complimenteert de kinderen vaker. Ze probeert een open sfeer te behouden in de groep waar alles gezegd en besproken kan worden. Ze pakt veel terug op aspecten uit de interventie en bekijkt met de kinderen alles op een oplossingsgerichte manier.

De interventie kan invloed hebben gehad op het pedagogisch klimaat, het groepsgevoel, de sociale competentie van kinderen en het leerkrachtgedrag. Bij de uitslagen van dit onderzoek kunnen er ook andere punten hebben meegespeeld. Deze worden beschreven in de discussie.

5.2 Discussie:

Tijdens dit onderzoek zijn er vragen en discussiepunten naar voren gekomen die het onderzoek kunnen beïnvloeden.

De antwoorden van de kinderen kunnen sociaal wenselijk zijn ingevuld. Sociaal wenselijke antwoorden kunnen de uitkomst van dit onderzoek beïnvloeden. De resultaten zijn dan niet reëel. Het kind probeert dan het antwoord te geven waarvan hij of zij denkt dat de juf dat graag wil horen, of waarvan het kind denkt dat het sociaal meer aanvaardbaar is dan het werkelijk antwoord. Anonimiteit kan hier een rol in spelen (Rooij, J. 2012) Als de onderzoeker de nadruk legt op zo eerlijk mogelijk antwoorden, dat alle antwoorden goed zijn, en dat de vragenlijsten anoniem zijn, kun je sociaal wenselijk antwoorden verminderen, maar niet helemaal voorkomen. In dit onderzoek is geprobeerd om het sociaal wenselijk antwoorden te voorkomen. Kinderen zijn gewezen op het feit dat alle antwoorden goed zijn en dat de vragenlijsten anoniem zijn.

Een ander discussiepunt is ruzie. Is het wel een vooruitgang als er geen ruzie meer is. Hoort zoiets er niet bij en geeft het wellicht goede leerervaringen voor kinderen?

Kinderen in de leeftijd van 6 tot 9 jaar moeten zich kunnen ontwikkelen in hun sociale competentie. De sociale competentie heeft betrekking op het geheel van kennis, vaardigheden en houdingen met betrekking tot het eigen sociale en affectieve functioneren, de interacties tussen mensen en de invloed op het sociaal handelen. Hier hoort ook het hebben van conflicten bij.

Volgens het SLO(2011), nationaal expertisecentrum leerplan ontwikkeling, krijgen de kinderen een toenemend ik-besef. Kinderen in deze leeftijdsgroep identificeren zich nog heel

sterk met hun ouders of verzorgers en ook met oudere kinderen (imiteren van gedrag). Daarnaast gaan ze zich meer richten op en identificeren met leeftijd- en seksegenootjes. Ze doen hierbij steeds meer ervaring op met agressief gedrag, eer ophouden, conflicten, wedijver, opkomen voor eigen recht en rekening houden met anderen. Door de voortgaande sociale ontwikkeling kan in deze leeftijdsperiode belangrijke vooruitgang worden geboekt in het leren omgaan met conflicten, afspraken en regels (Bosch A. v.d. e.a., 2005) Deze vooruitgang is mogelijk omdat de kinderen in toenemende mate in staat zijn zich te verplaatsen in de gevoelens, wensen, opvattingen en de situatie van anderen. De voortgang is

mede afhankelijk van de inzet van volwassenen die oog hebben voor de culturele verschillen tussen gezin en omgeving.

Kijkend naar de theorie horen conflicten bij de sociale emotionele ontwikkeling van kinderen. Ze moeten deze fase doormaken om tot een goede sociale competentie te komen. Ze leren van hun ervaringen en passen het geleerde later toe in gelijkwaardige situaties.

Het is niet volledig vast te stellen of de resultaten van de groep enkel bereikt zijn door de gepleegde interventies. Er bestaat altijd de mogelijkheid dat de groep uit zichzelf naar elkaar toegroeit op een goede en positieve manier.

Wanneer individuen bij elkaar komen om samen een groep te gaan vormen dan loopt deze ontwikkeling volgens een aantal stappen. Deze stappen zijn beschreven door Tuckman (1965) en terug te vinden in hoofdstuk 2.

Kijkend naar de onderzoeksgroep bevinden deze zich na de interventie in stap 4, de fase van performing. De groep heeft een gezamenlijk doel voor ogen gehad, namelijk het versterken van het groepsgevoel en het ontwikkelen van de sociale competentie.

5.3 Evaluatie:

Wanneer ik terugkijk op mijn onderzoeksvraag en mijn deelvragen, ben ik van mening dat deze vragen door literatuuronderzoek en aanvullend praktijkonderzoek zijn beantwoord. Toch roept het onderzoek vragen op die in de discussie zijn beschreven. Kunnen we deze conclusies wel trekken op basis van de verkregen data? Zijn de kinderen vanuit zichzelf naar elkaar toegegroeid? Zijn de antwoorden niet sociaal wenselijk ingevuld? Deze vragen zouden verder onderzoek vereisen.

Gedurende het onderzoek is er een proces in werking gezet. Er hebben al positieve, zichtbare veranderingen plaatsgevonden, maar omdat dit een proces van ontwikkeling is, kunnen er nog geen conclusies getrokken worden. In de groep zal er steeds aandacht moeten worden besteed aan de sociale competenties en het groepsgevoel. Iedere week zal er nog met groep geëvalueerd worden hoe het die week is gegaan.

Ook is het na dit jaar niet klaar. Er moet een duidelijke overdracht zijn naar de leerkracht die volgend jaar, en de jaren daarna, deze groep krijgt zodat ook deze het groepsproces in de gaten blijft houden. Kinderen blijven altijd in ontwikkeling en daarom is het belangrijk om dit proces te volgen en kinderen hierin te begeleiden.

Hoofdstuk 6: Kritische reflectie

6.1 Inleiding:

In dit hoofdstuk blik ik terug op wat mijn onderzoek voor mijzelf heeft betekend, wat ik heb geleerd en wat ik graag aan andere onderzoekers wil meegeven.

Ik verwacht dat ik als Master SEN meer voor kinderen en collega's kan gaan betekenen door middel van dit onderzoek. Ik kan de theoretische achtergronden onderbouwen en dat we samen solide werk gaan verrichten. Voor mijn ontwikkeling betekent dit dat ik anders ben gaan kijken naar kinderen en naar mijzelf, wat een positieve impact in mijn werk bevordert, iets waar ik elke dag de voordelen van pluk.

6.2 Reflectie op het proces:

Het zoeken naar een onderwerp voor dit onderzoek is een proces op zich geweest. Ik heb meerdere keren van onderwerp gewisseld, waardoor ik pas later aan de slag kon met dit onderzoek. Ik wilde het onderzoek voor juni afronden, maar mijn studiebegeleider raadde mij aan om dit niet te doen. Ze gaf aan dat het erg kortdag werd en dat ik dit misschien niet zou redden. Ik besloot om haar advies niet op te volgen en flink aan de slag te gaan met dit onderzoek.

Ik heb het erg boeiend gevonden om met de interventies aan de slag te gaan, ik vond de literatuur interessant. Het werken aan dit onderzoeksverslag wat minder. Voor mijn gevoel was het onderzoek al klaar. Ik wist wat ik wilde weten, ik heb ervaren wat ik wilde ervaren. Middels theoretisch onderzoek heb ik nu geleerd dat kennis op een gestructureerde manier uit de praktijk wordt opgedaan. Ik heb wat moeite gehad om het onderzoek op een gestructureerde manier te verwerken in dit verslag. In de praktijk ging alles goed, en had ik een duidelijk doel voor ogen. Ik wist precies hoe ik dit ging verwerken in mijn verslag. Maar toen moest ik gaan schrijven. Ik liep er tegen aan dat ik het moeilijk vond om bepaalde acties te verwoorden. Ik kon ze niet op de juiste manier opschrijven. Ik had veel moeite met mijn formulering. Zinnen klopten vaak niet, en het was niet altijd zakelijk geschreven. Ik heb mijn geschreven stukken meerdere keren teruggekregen met veel feedback en kritische opmerkingen. Uiteindelijk zag ik dat mijn stukken hierdoor sterker werden.

Ook de vragenlijsten waren niet altijd makkelijk te analyseren. In mijn vragenlijsten stonden zinnen die positief en negatief waren geformuleerd. Hierdoor kon ik geen heldere analyse schrijven van de data. De lezer moet mijn argumenten en conclusies kunnen volgen, en dat lukte niet op basis van de informatie die ik gaf. Mocht ik ooit nog vragenlijsten gaan maken dan moet ik erop letten dat alle zinnen of positief, of negatief zijn geformuleerd. Ook moet ik letten op vage woorden zoals veel en soms. Dit zijn subjectieve begrippen.

6.3 Reflectie op de opbrengst:

Het onderzoek in de praktijk heeft veel tijd gekost. Allereerst moest de interventie worden ingezet, en daarna kon het actieonderzoek pas plaatsvinden. Het grote doel van het onderzoek was om te kijken of het onderzoek had gewerkt. Het onderzoeksverslag vertelt dat er al heel veel is behaald op het gebied van de sociaal, emotionele competentie van kinderen en het groepsgevoel van groep 4. Het is fijn om in de klas al duidelijke zichtbare verschillen te zien en te horen. Op deze manier heb ik het gevoel dat ik op een goede manier bezig ben geweest en dat we op de goede weg zitten. Dit betekent niet dat alles nu klaar is. De groep en de leerkrachten zullen zich steeds moeten blijven inzetten om dit proces in werking te houden. Ik als leerkracht en onderzoeker moet ervoor zorgen dat ik wekelijks nog tijd in het proces steek. Doe ik dit niet, dan is niet zeker of de opbrengsten zo blijven. Het kan zijn dat de groep, en ik als leerkracht weer in het oude gedrag terugvalt. Ik evalueer iedere week met de groep hoe het gaat en of ze iets hebben meegemaakt wat ze willen bespreken. Ik doe dit zelf ook, om open te zijn naar de kinderen.

We zijn er nog lang niet, maar het begin is gemaakt.

6.4 Reflectie op mijn ontwikkeling:

Wanneer ik ga kijken naar mijn persoonlijke ontwikkeling gedurende het onderzoek, heb ik veel geleerd. Allereerst was het erg fijn om de opgedane kennis van alle modules een plaats te kunnen geven in mijn meesterstuk. Op deze manier zie je de samenhang met de modules en kun je de kennis en praktijk integreren. Ook heb ik veel geleerd over mij als persoon.

Het viel me op dat ik direct in de praktijk ben gestort. Dat past eigenlijk niet bij me.

Vorig jaar heeft een collega bij alle collega's de leerstijltest van Kolb afgenomen. Mijn resultaat was dat ik een denker ben. Ik ga eerst altijd goed nadenken voordat ik ergens aan begin. ik wil van te voren zeker zijn dat ik nergens tegen aan loop en ik heb graag gestructureerde situaties met duidelijke doelstellingen. In dit onderzoek was ik meer een doener. Ik deed van alles, en dacht achteraf pas na. Ik kwam er tijdens dit onderzoek achter dat je als doener de stappen veel te snel neemt. Hierbij sla je belangrijke fundamentele stappen over.

Ik heb geleerd dat veranderingen kunnen plaatsvinden. Ik kan mijn kwaliteiten inzetten om kinderen te ondersteunen, waardoor zij hun kwaliteiten gaan gebruiken.

Het oplossingsgericht werken is voor mij tijdens de hele opleiding Master SEN een eyeopener geweest. In deelvraag drie heb ik mijn eigen handelen al beschreven. Ik merk dat ik door dit onderzoek een andere juf ben geworden. Ik sta meer open voor kritiek en feedback en probeer hier op de juiste manier iets mee te doen. Dit is niet altijd even gemakkelijk. Ik moet dan opletten dat ik niet in een neerwaartse spiraal terecht kom. Ik heb mezelf iedere keer weer kunnen motiveren om aan de slag te gaan. Dit zie ik ook terug in de praktijk. Als het een dag niet lekker gaat in de klas, probeer ik de volgende dag weer vol goede moed te gaan werken met de kinderen. Ik ben positiever geworden, en laat duidelijk zien waar ik voor sta. Ik heb mijn visie op onderwijs verbreed en wil dit graag delen met anderen. Ik heb binnen mijn school al veel collega's kunnen helpen met de kennis die ik heb opgedaan tijdens deze opleiding. Ik voel mijzelf een Master SEN.

Bronnenlijst:

- Bannink, F.(2009) *Oplossingsgerichte vragen. Handboek oplossingsgerichte gespreksvoering*. Amsterdam: Pearson assesment and Information BV.
- Baumeister, Bratslavsky, Finkenauer & Vohs, (2001). *Bad is stronger than good*.
- Cauffman, L & Dijk, D.J van (2009) *Handboek oplossingsgericht werken in het onderwijs*. Amsterdam: Uitgeverij Boom Onderwijs
- Evers, M., Soepboer, W. & Loman, E. (2004). *Kinderkwaliteitspel*. Amersfoort: CPS.
- Fevere, M. Le & Callens, N. & Geysen, T. & Maene, W. (2007) *Survivalkit voor leerkrachten. Oplossingsgericht werken op school*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant uitgevers n.v.
- Furman, B. (2006) *Kids' skills, op een speelse wijze vaardigheden ontwikkelen bij kinderen*. Soest: Nelissen.
- Golly,A., Sprague, J. (2009) *Positive Behavior Support – Goed gedrag kun je leren! Doelmatige strategieën voor in de school*, Meppel: Ten Brink
- Hofman, P (2012) *De kenmerken van een goed (veilig) pedagogisch klimaat binnen het onderwijs*. Artikeltes.com
- Jeninga, J. & Boer, H. de. (1998) *Van handelingsverlegen tot handelingsbekwaam*. Hoogeveen: uitgeverij van Genne
- Kienhuis, J. *Oplossingsgericht werken in uw klas*.
- Ludérus, A. & Jacobs, F. (2007). *Werken aan het pedagogisch klimaat*. JSW, vakblad voor het basisonderwijs, speciaal onderwijs en opleiding, 91,
- Mahlberg, K. & Sjoblom, M. (2008) *Oplossingsgericht onderwijzen. Naar een gelukkiger school*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant uitgevers n.v.

Bijlage 1: Lessenplan

Week 1: Respect voor jezelf.

Les 1: Kaart respect voor jezelf behandelen.

In deze les wordt de kaart respect voor jezelf besproken. Elk pictogram wordt even kort besproken. Daarna volgt een klein klassengesprek over respect voor jezelf.

Les 2: Eigenschappen

Er wordt een woordveld gemaakt met positieve en negatieve eigenschappen. De eigenschappen komen in eerste instantie vanuit de kinderen. Later kunnen deze nog aangevuld worden door de leerkracht. Dit woordveld wordt opgehangen in de klas.

Les 3: Iets aardigs zeggen over jezelf.

De kinderen krijgen een werkblad. Op dit werkblad moeten zij een positieve eigenschap en een negatieve eigenschap van zichzelf opschrijven. Ook tekenen zij hoe ze eruit zien als ze deze eigenschap laten zien.

Les 4 : hoe voel je je? Herkennen van emoties.

De les begint met een filmpje van de vier basisemoties; boos, bang; blij en verdrietig. Daarna wordt de site van SOVA yurls geopend en worden er met de kinderen een aantal praatplaten behandeld.

Les 5: Emoties

De kinderen krijgen een woordzoeker met daarin verschillende emoties verstopt. Aan het einde van de les worden de emoties nog eens besproken.

Week 2: Respect voor jezelf.

Les 6: De emotie bus.

De kinderen leren emoties herkennen door ze zelf uit te beelden, en door de emoties bij anderen te zien.

Les 7:

Het GGGG-model De kinderen krijgen uitleg over het GGGG model wat het volgende inhoudt: Gebeurtenis : Waar was ik en wat gebeurde er?

Gedachte : Wat ging er door mijn hoofd, wat dacht ik?

Gevoel : Wat voelde ik?

Gedrag : Wat deed ik of wat liet ik achterwege? De kinderen leren dat ze bij het gedrag verschillende petten op kunnen zetten. Bij agressief gedrag zetten ze een rode pet op. Als ze weggelopen van de situatie zetten ze een blauwe pet op, en als ze duidelijk, op een nette manier zeggen wat ze er van vinden, zetten ze een gele pet op.

Les 8: Zelfbeheersing

Er wordt aan de hand van de SOEMOkaart een situatie voorgelezen. De kinderen vertellen na wat er is gebeurd, en hoe het eventueel anders had gekund. Het wordt duidelijk voor de kinderen wat er kan gebeuren als je je zelfbeheersing verliest. Ook worden er tips gegeven om je zelfbeheersing juist niet te verliezen.

Les 9: SOEMOkaart Jaloers

Er wordt aan de hand van de SOEMOkaart een situatie voorgelezen. Daarna volgt een klassengesprek over jaloers zijn. Ook wordt de situatie opnieuw bekeken als er geen jaloersheid in voor zou komen.

Les 10: SOEMOkaart Spijt

Er wordt aan de hand van een SOEMOkaart een situatie voorgelezen. De kinderen gaan daarna met elkaar in gesprek over spijt. Wanneer heb je wel eens spijt gehad en wat heb je toen gedaan?

Week 3: Respect voor een ander.

Les 1: Kaart respect voor een ander behandelen.

In deze les wordt de kaart respect voor een ander besproken. Elk pictogram wordt even kort besproken. Daarna volgt een klein klassengesprek over respect voor een ander.

Les 2: Luisterhouding

De kinderen leren wat een goede luisterhouding is en hoe je dit kunt laten zien. Daarna gaan ze oefenen in tweetallen. Tenslotte is er nog een terugkoppeling. Bij wie ging het goed, en wie kan hier nog veel van leren?

Les 3: Iets aardigs zeggen over een ander.

Er vind een terugblik plaats naar de eerste week, waarin de kinderen iets aardigs moesten zeggen over zichzelf. Daarna wordt uitgelegd dat we nu iets aardigs gaan zeggen over een ander.

Les 4: SOEMO iemand een pluim geven

Aan de kinderen wordt gevraagd wanneer je iemand een pluim kan geven. Daarna wordt er gesproken over het gevoel wat je krijgt als je een pluim krijgt, maar ook als je een pluim geeft. Tenslotte wordt er nog gesproken over onoprechte pluimen. Wat voel je als je een pluim krijgt die niet echt gemeend is.

Les 5: Liedje compliment + kinderkwaliteitenspel.

De kinderen krijgen het liedje “een compliment” aangeleerd tijdens de muziekles. Later in de interventieles wordt het kinderkwaliteitenspel gespeeld. Ieder kind heeft kwaliteiten en talenten. Vaak weten kinderen niet welke waarde deze hebben voor hun omgeving, ouders en andere kinderen. Het kinderkwaliteitenspel helpt kinderen zich hiervan bewust te worden. Met behulp van de kaartjes in dit spel maken ze op een leuke manier kennis met hun kwaliteiten.

Week 4: Respect voor een ander.

Les 6: SOEMOkaart kwetsen

Naar aanleiding van de SOEMOkaart wordt er een situatie verteld. De kinderen vertellen wat er allemaal gebeurt in het verhaal. Ze benoemen het tegenovergestelde van kwetsen en proberen het verhaal positief om te zetten.

Les 7: Prentenboek “Een lief klein schattig danseresje

Er wordt een prentenboek voorgelezen. Dit prentenboek gaat over kwetsen, maar ook dat iedereen uniek is. Na het voorlezen vertellen de kinderen wat er in het verhaal is gebeurd.

Les 8: SOEMOkaart schelden

Naar aanleiding van de SOEMOkaart schelden worden er 4 praatplaten besproken. Ook mogen de kinderen voor deze ene keer wat scheldwoorden noemen die ze wel eens gezegd hebben en daarna mag er niet meer gescholden worden in groep 4. De gevolgen van schelden worden besproken en opgehangen ergens in de klas.

Les 9: Pesten

Naar aanleiding van de SOEMOkaart worden wat praatplaten opgehangen. Hierop staan situaties die te maken hebben met pesten.

Les 10: Pesten

De kinderen krijgen allemaal een stukje papier. Ze krijgen de opdracht om dit papier zoveel mogelijk te verkreuken. Daarna moeten ze proberen om alle kreukels uit het papiertje te krijgen. Ze zullen merken dat dit niet lukt. Dit gebeurt er ook met mensen die gepest zijn. De littekens van het pesten blijven altijd achter en gaan nooit meer weg. Hoe goed je het ook probeert.

Week 5: Respect voor de ander

Les 11: Iets vragen aan een ander + rebus Hoe vraag je iets aan een ander?

De kinderen krijgen handvatten aangereikt om iets aan een ander te vragen. Er worden wat rollenspellen gespeeld om dit te oefenen.

Les 12: Nee zeggen.

Als je iets niet wilt mag je dat aangeven. Hoe geef je dit aan? De kinderen leren dat je duidelijk moet aangeven waar de grens ligt. De drie stappen die op school gehanteerd worden, worden herhaald. stap 1: Nee, stop er mee. Stap 2: Nee, stop ermee of ik ga naar de juf. Stap 3: Doen wat je gezegd heb, en naar de juf gaan.

Les 13: SOEMOkaart excuses aanbieden.

Naar aanleiding van een verhaal leren de kinderen excuses aanbieden. Ze worden gewezen op aandachtspunten zoals elkaar aankijken, handje geven, uitleg geven enz. Daarna gaan ze dit oefenen met een ander.

Les 14: SOEMOkaart excuses aanvaarden.

Naar aanleiding van de les excuses aanbieden, leren de kinderen nu hoe je excuses moet aanvaarden.

Les 15: tekenles.

De kinderen krijgen de opdracht om een situatie te tekenen waar ze trots op zijn. Wanneer ging het nou goed, en daar zou ik graag meer van willen doen. De tekening moet wel te maken hebben met de lessen.

Week 6: herhalen

Les 16: Rollenspellen.

De kinderen verzinnen zelf rollenspellen met situaties vanuit voorgaande lessen.

Les 17: Knutselles.

Het gggg-model wordt nog een keer herhaald. Daarna gaan de kinderen een rode -, blauwe- en gele pet knutselen.

Les 18: Wat hebben we allemaal geleerd en gedaan? De kinderen vertellen wat ze afgelopen weken hebben gedaan en wat ze het meest is bijgebleven. Dit gesprek wordt positief afgesloten met complimenten voor elkaar.

Les 19: Afsluiting met ouders. De kinderen hebben een oudermarkt georganiseerd. Er zijn een aantal activiteiten waar ouders aan mee kunnen doen. ZE ervaren de ouders waar de kinderen mee bezig zijn geweest. Na deze oudermarkt is er nog een kleine terugkoppeling vanuit de kinderen, ouders en de school.

Bijlage 2: Vragenlijst kinderen

Hallo,

Ik wil je graag wat vragen stellen over de klas. Probeer zo eerlijk mogelijk te antwoorden.
groetjes juf Mandy.

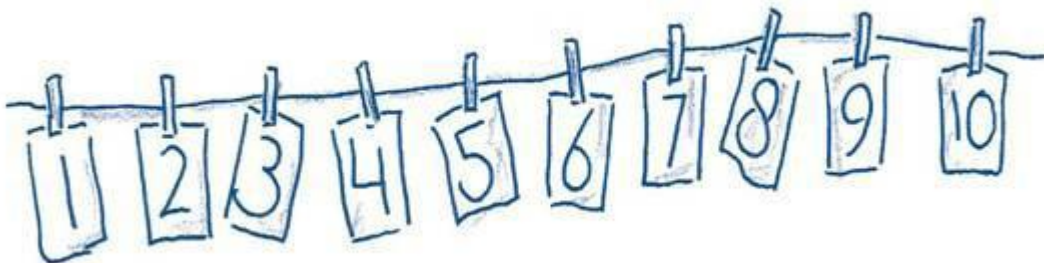
	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
1. Ik vind mijn klas leuk.	0	0	0	0
2. Kinderen in de klas maken ruzie met elkaar.	0	0	0	0
3. Ik kan goed met mijn klasgenootjes opschieten.	0	0	0	0
4. Kinderen in de klas helpen mij wel eens.	0	0	0	0
5. Er zijn kinderen die elkaar uitschelden.	0	0	0	0
6. In deze klas worden kinderen gepest.	0	0	0	0
7. Er zijn kinderen die wel eens schoppen of slaan.	0	0	0	0
8. Ik voel me fijn in de klas.	0	0	0	0
9. Ik vind de kinderen in de klas aardig.	0	0	0	0
10. Ik denk dat de andere kinderen mij aardig vinden.	0	0	0	0
11. Ik voel me veilig in de klas.	0	0	0	0
12. Ik ga graag naar school	0	0	0	0
12. Ik heb vaak ruzie.	0	0	0	0

Bijlage 3 schaal:

Schalen

We hebben het in de klas gehad over schalen. Je gaat nu zelf een schaal invullen over groep 4.

1. Als 0 betekent dat er nooit iets goed gaat met de groep.
En als 10 betekent dat altijd alles goed gaat. Waar vind jij dat groep 4 staat op de schaal? Kleur dit met blauw.

2. Nu gaan we kijken waar we naar toe willen met de groep. Als 0 betekent dat er nooit iets goed gaat met de groep.
En als 10 betekent dat altijd alles goed gaat. Waar wil je dat groep 4 straks staat? Kleur dit met groen.

Bijlage 4: Resultaten schalen:

	Waar staan we nu? (beginmeting)	Waar willen we naar toe?	Waar staan we nu? (tussenmeting)	Waar staan we nu? (eindmeting)
1	0	0	0	0
2	0	0	0	0
3	2	0	0	0
4	8	0	1	0
5	12	0	6	1
6	2	0	15	6
7	1	15	5	10
8	0	8	0	8
9	0	3	0	2
10	1	0	0	0

Bijlage 5: Vragenlijst groepsleerkrachten:

Na aanleiding van de sfeer in groep 4a wordt er een korte interventie ingezet om het sociaal emotioneel leren te bevorderen, en het groepsgevoel te versterken.

Wanneer je denkt dat de sfeer in de groep aan verbetering toe is, is het fijn om onderstaande analyse in te vullen zodat je een duidelijk beeld krijgt waar nog aan gewerkt moet worden. (tip: vul de analyse met twee kleuren, groen en rood, in, zodat je een duidelijk overzicht krijgt van negatief en positief.)

De resultaten worden anoniem verwerkt in het onderzoek.

Alvast bedankt voor het invullen!!

Kwaliteit van de groepssfeer.

1. Hoe vind ik de sfeer in mijn klas? (totaalindruk)
2. Waarop baseer ik dit oordeel?
3. Wat vind ik positieve aspecten van de groepssfeer?
4. Welke aspecten van de groepssfeer beoordeel ik negatief?
5. Hoe worden de uitvoering van het schoolprogramma en de schoolprestaties door de groepssfeer beïnvloed?

B. Relatie leerkracht – kinderen.

1. Met welke kinderen heb ik een goede, prettige relatie?
2. Wat vind ik goed of prettig aan die relaties?
3. Met welke kinderen laat de relatie te wensen over?
4. Waarom vind ik die relaties niet prettig?

C. Relaties tussen kinderen.

1. Welke kinderen gaan plezierig met elkaar om?
2. Waarom vind ik dat?
3. Waarom zouden deze kinderen zo met elkaar omgaan?
4. Welke kinderen hebben voortdurend of vaak problemen met elkaar?
5. Waarom vind ik hun relatie problematisch?
6. Kan ik er mogelijke oorzaken voor aanwijzen?

Bijlage 6: Resultaten vragenlijst groepsleerkrachten:

A. Kwaliteit van de groepssfeer.

1. Hoe vind ik de sfeer in mijn klas? (totaalindruk)

Nulmeting:

M: De sfeer in mijn groep is niet gezellig. Er heerst een gespannen sfeer waarin geen rekening met elkaar wordt gehouden. De kinderen zijn bezig met hun eigen “ik” en er heerst geen gevoel van samen.

A: De kinderen in mijn groep gaan niet goed met elkaar om. Ze vinden het erg leuk om elkaar uit te lokken. Ze houden hierbij geen rekening met elkaars gevoelens.

Eindmeting:

M: De sfeer in de klas is nu veel gezelliger. De kinderen gaan op een goede manier met elkaar om en er zijn veel minder conflicten. Er wordt nu meer rekening met elkaar gehouden.

A: De groep gaat beter met elkaar om. De kinderen kunnen nu op een leuke manier met elkaar omgaan.

2. Waarop baseer ik dit oordeel?

Nulmeting:

M: De groep is erg vaak betrokken bij conflicten zowel binnen als buiten de klas. Na het uitspreken van conflicten suddert het vaak nog door en blijft het negatieve gevoel in de klas hangen. Ook hoor ik van ouders terug dat de kinderen niet meer graag naar school gaan. Dit is voor mij een teken dat school niet leuk is voor de kinderen.

A: Ik ben meer een politieagent dan een leerkracht. Veel van de lestijd gaat op aan conflicten oplossen. De kinderen kunnen ook niks van elkaar hebben. Ze reageren constant op elkaar in negatieve zin.

Eindmeting:

M: De groep heeft minder conflicten. Dingen worden nu beter uitgesproken en de kinderen kunnen het los laten. Ook geven ouders aan dat de kinderen weer graag naar school gaan. En dat is voor mij het grootste bewijs dat de sfeer in de groep goed zit.

A: Ik kan weer leerkracht zijn. Ik ben veel minder bezig met de negatieve dingen in de groep. De kinderen accepteren elkaar en daardoor is het veel gezelliger in de groep.

3. Wat vind ik positieve aspecten van de groepssfeer?

Nulmeting:

M: In de groep zijn ook een paar zeer sociaal vaardige kinderen. Zij nemen het op voor andere kinderen en proberen vaak de boel te sussen. Zij liggen goed in de groep en kunnen met iedereen overweg.

Ook hebben we als groep een musical opgevoerd. De hele groep heeft zich daar voor ingezet en het was erg leuk om dit met elkaar te doen. Dus de kinderen kunnen wel goed met elkaar overweg, ze laten dit alleen niet vaak zien.

A: Er zijn een paar behulpzame kinderen. Zij kunnen anderen ook aanspreken op hun gedrag.

Eindmeting:

M: De kinderen reageren niet meer constant op elkaar. Ze kunnen veel meer van elkaar hebben. Ook is er sfeer van wij. De kinderen letten meer op de ander in positieve zin. ZE helpen elkaar en geven elkaar complimenten.

A: Bijna iedereen kan met elkaar door een deur. De kinderen weten dat ze niet allemaal de beste vrienden hoeven te zijn, maar dat ze wel samen een groep vormen. Ze accepteren elkaar zoals ze zijn.

4. Welke aspecten van de groepssfeer beoordeel ik negatief?

Nulmeting:

M: Er zijn veel conflicten. Ook worden er verschillende kinderen gepest. De kinderen luisteren ook niet naar elkaar. Ze blijven elkaar uitdagen.

A: De kinderen reageren vaak negatief naar elkaar. Ook wordt er meteen met verbale agressie gereageerd. Er zijn een paar kinderen die andere kinderen pesten.

Eindmeting:

M: Er zijn nog leerlingen die moeite hebben om niet verbaal te reageren. Deze kinderen roepen en schreeuwen meteen naar anderen als ze daar last van hebben. Dit heeft dan weer invloed op het gevoel van de rest van de groep. Ook kunnen veel kinderen niet tegen hun verlies. Spelletjes en gym blijven aandachtspunten voor de groep.

A: Een aantal kinderen blijven problemen zoeken die er niet zijn. Ze vullen blikken en woorden voor zichzelf op een negatieve manier in. Ze voelen zich vaak nog aangevallen door andere kinderen.

5. Hoe worden de uitvoering van het schoolprogramma en de schoolprestaties door de groepssfeer beïnvloed?

Nulmeting:

M: Soms zijn er dagen dat ik het programma niet af krijg, omdat ik meer bezig ben met dingen uitpraten. Er is ook nooit tijd voor leuke dingen. Tot nu toe lopen we nog niet ver achter met het programma. De resultaten van de kinderen zijn ook gewoon nog goed. Deze lijden dus niet onder de groepssfeer.

A: Ik merk dat het programma niet altijd af komt. Er gaat veel tijd zitten in gesprekken met de kinderen en gesprekken met andere leerkrachten na het buitenspel.

De resultaten zijn nog goed.

Eindmeting:

M: We lopen goed op schema met het programma. Met sommige vakken lopen we zelfs voor. Dit betekent dat er meer tijd over is voor leuke dingen.

Ook de resultaten zijn goed.

A: Ik krijg de lessen af en heb vaak nog wat tijd over

B. Relatie leerkracht – kinderen.

1. Met welke kinderen heb ik een goede, prettige relatie?

Nulmeting:

M: Ik benoem hier geen namen maar ik heb met 23 kinderen een goede, prettige relatie.

A: Ik heb met 21 kinderen een goede prettige relatie.

Eindmeting:

M: Met 25 kinderen heb ik een goede prettige relatie.

A: Ik heb met de 24 kinderen een goede prettige relatie.

2. Wat vind ik goed of prettig aan die relaties?

Nulmeting:

M: Met deze kinderen heb ik een goede vertrouwensband. Zij weten dat ze bij mij terecht kunnen als ze dit willen. Ook kan ik deze kinderen goed corrigeren mocht het misgaan. Zij vertrouwen op mij als leerkracht.

A: Deze kinderen komen vaak kletsen bij mij. Ze vertellen over van alles. Ook komen ze met verhalen als het even wat minder gaat. Ze weten dat ik er voor hun ben.

Eindmeting:

M: Deze kinderen hebben zich voor de volle 100% ingezet tijdens de interventie. Ik ben kinderen op een andere manier gaan bekijken. Verder blijft de vertrouwensband voor mij erg belangrijk. Ook kan ik met deze kinderen gezellig kletsen.

A: Deze kinderen geven mij een goed gevoel. Ze geven mij het gevoel dat ik een goede leerkracht ben.

3. Met welke kinderen laat de relatie te wensen over?

Nulmeting:

M: Ik heb met 4 kinderen een relatie die te wensen over laat.

A: Ik heb met 6 kinderen een relatie die te wensen over laat.

Eindmeting:

M: Ik heb met 2 kinderen een relatie die te wensen over laat.

A: Ik heb met 3 kinderen een relatie die te wensen over laat.

4. Waarom vind ik die relaties niet prettig?

Nulmeting:

M: Deze kinderen gaan vaak in conflict met mij en luisteren niet altijd naar wat ik zeg. Zij blijven doorgaan als ik ze heb aangesproken. Ook vertonen zij veel externaliserend gedrag. Ze vallen negatief op in de klas, en ik spreek ze daarom ook vaak aan op hun gedrag. Dit heeft weer tot gevolg dat ze de rest van de dag of misschien wel week boos blijven. Ik kan dan geen land met ze bezeilen.

A: Deze kinderen drukken een stempel op de groep. Als ik thuis kom van een dag werken vertel ik altijd eerst wat er die dag weer was gebeurd met deze kinderen. Hun gedrag overheerst voor mij, waardoor ik de positieve dingen van de dag niet meer zie. Ik heb ook het gevoel dat deze kinderen mij niet serieus nemen als leerkracht.

Eindmeting:

M: Deze kinderen blijven anti sociaal gedrag vertonen. We hebben met de groep hard gewerkt en deze twee blijven negatief reageren op anderen en op mij als leerkracht. Ook krijg ik vaak een grote mond van deze kinderen.

A: Deze drie kinderen blijven mij uitproberen. Ik sta twee ochtenden in de groep en iedere week blijft het een strijd met deze drie kinderen.

C. Relaties tussen kinderen.

1. Welke kinderen gaan plezierig met elkaar om?

Nulmeting:

M: Er zijn kinderen die plezierig met elkaar omgaan. Dit zijn groepjes van twee kinderen. Je merkt dat zodra er een ander kind bij komt, de sfeer verandert.

A: Veel kinderen in de groep hebben een vast vriendje of vriendinnetje waar ze mee omgaan. Als deze kinderen met elkaar spelen is het gezellig.

Eindmeting:

M: Het grootste gedeelte van de groep gaat plezierig met elkaar om. De kinderen die niet prettig met elkaar om kunnen gaan, proberen toch samen te werken. Dat vind ik mooi om te zien.

A: De kinderen hebben nu meerdere vriendjes en vriendinnetjes waar ze mee spelen.

2. Waarom vind ik dat?

Nulmeting:

M: Deze kinderen zijn goede vrienden van elkaar. Ze kunnen fijn samen spelen, maar kunnen ook afstand van elkaar nemen als het moet. Ze weten precies wat ze aan elkaar hebben. Mocht het een keer fout gaan, dan leggen ze het bij en zijn weer de beste vrienden.

A: Als deze kinderen samen spelen hebben ze het leuk. Er zijn vrijwel nooit conflicten tussen deze kinderen. Ook willen ze elkaar helpen met moeilijk werk of met klusjes.

3. Waarom zouden deze kinderen zo met elkaar omgaan?

Nulmeting:

M: Deze vriendschappen gaan bij sommige kinderen terug tot aan de kleuterklas. Deze kinderen kennen elkaar dus erg goed. Ze weten precies wat ze aan elkaar hebben.

A: Deze kinderen accepteren elkaar zoals ze zijn.

Eindmeting:

M: De kinderen hebben elkaar beter leren kennen en begrijpen door de lessen. Ze gaan nu op een leukere manier met elkaar om.

A: De kinderen zijn socialer naar elkaar toe geworden.

4. Welke kinderen hebben voortdurend of vaak problemen met elkaar?

En waarom is hun relatie problematisch?

Nulmeting:

M: Er zijn 2 meiden die vaak problemen hebben met de andere meiden. Zij kunnen erg kattig doen tegen de rest. Ook zijn er 2 jongens die een slechte werkhouding hebben. De andere kinderen irriteren zich daaraan en reageren daar negatief op.

Er is ook een jongen waar veel kinderen bang voor zijn. Hij is erg dominant.

Zodra de kinderen uit de klas buiten hun vriendenclubje treden ontstaan er conflicten. De kinderen willen graag hun eigen zin door duwen, en dat gaat vaak fout.

A: Er is een jongen die voortdurend problemen heeft met de groep. Hij kan niks hebben en ontploft als er iets gebeurd waar hij het niet mee eens is. Ook zijn er een aantal meiden die de groep leiden. Er zijn een paar kinderen bang voor deze meiden.

Er zijn twee jongens die niet goed mee doen met de les. Zij weten bijna nooit waar we zijn en als je een vraag stelt hebben ze de vraag niet gehoord. De rest van de groep vindt dit vervelend.

Eindmeting:

M: Er is nu nog een meid die vaak problemen heeft met de rest. Ze blijft kattig reageren.

De jongens met het werkhoudingprobleem hebben dit nog steeds, maar de groep kan hier nu beter mee omgaan.

A: T heeft voortdurend problemen met I. Zij kunnen niks van elkaar hebben

5. Kan ik er mogelijke oorzaken voor aanwijzen?

Nulmeting:

M: Er heerst geen groepsgevoel in deze groep. De kinderen houden geen rekening met elkaar.

A: Deze kinderen drukken teveel hun stempel op anderen. Hierdoor reageren de andere kinderen op een foute manier.

Eindmeting:

M: Dit meisje heeft er moeite mee omdat ze gewend is haar zin te krijgen. En zo werkt het niet altijd op school. Ze moet nog leren dat anderen ook een mening hebben.

A: T en I vertonen allebei haantjes gedrag en dat botst.

Bijlage 7: Vragenlijst pleinwacht

Lieve collega's.

Voor mijn opleiding aan Fontys OSO ben ik begonnen met een onderzoek naar mijn groep. Dit onderzoek heeft betrekking op de sociale competentie van de kinderen uit groep 4 en over het groepsgevoel. Zouden jullie deze vragenlijst in willen vullen voor mij? Zo krijg ik een beter beeld van de sociale competentie van mijn groep. De vragenlijst is anoniem en ik zal geen namen noemen in mijn onderzoek. Als je de lijst hebt ingevuld kun je deze in mijn postvak leggen. Graag voor inleveren, zodat ik verder kan met de resultaten. Alvast bedankt!

	Nooit	Soms	Vaak	Altijd
1. Kinderen uit groep 4 zijn betrokken bij conflicten.				
2. Kinderen uit groep 4 reageren verbaal agressief				
3. Kinderen uit groep 4 reageren fysiek agressief				
4. Kinderen uit groep 4 lokken				

conflicten uit				
5. Kinderen uit groep 4 pesten ander kinderen				
6. Kinderen uit groep 4 eisen veel aandacht van de pleinwachten op				
7. Kinderen uit groep 5 kunnen samen spelen				
8. Kinderen uit groep 4 zijn aan te spreken op hun gedrag				
9. Kinderen uit groep 4 luisteren naar anderen				
10. Kinderen uit groep 4 kunnen conflicten zelf oplossen.				

Bijlage 8 ingezette middelen

Hallo,

We zijn al een tijdje bezig met ons project! Je hebt veel nieuwe dingen geleerd tijdens dit project. NU ben ik erg benieuwd welke lessen je belangrijk vond en die je nu ook gebruikt. Zet een kruisje achter de lessen die je gebruikt.

	Ja, dit gebruik ik	Nee, dit gebruik ik niet
Respect		
Emoties		
Complimentjes		
Zelfbeheersing		
GGGGmodel		

Luisterhouding		
Excuses		
Nee zeggen		
Pestlessen		

Bijlage 9 ingezette middelen gezien door pleinwacht.

Lieve collega's.

Voor mijn opleiding aan Fontys OSO ben ik begonnen met een onderzoek naar mijn groep. Dit onderzoek heeft betrekking op de sociale competentie van de kinderen uit groep 4 en over het groepsgevoel. Zouden jullie deze vragenlijst in willen vullen voor mij? Zo krijg ik een beter beeld van de sociale competentie van mijn groep. De vragenlijst is anoniem en ik zal geen namen noemen in mijn onderzoek. Als je de lijst hebt ingevuld kun je deze in mijn postvak leggen. Graag voor inleveren, zodat ik verder kan met de resultaten. Alvast bedankt!

	Ja, dit zie ik	Nee, dit zie ik niet
Respect		
Emoties		
Complimentjes		
Zelfbeheersing		

GGGGmodel		
Luisterhouding		
Excuses		
Nee zeggen		
Pestlessen		

Bijlage 10 Logboek

Week 1: Respect voor jezelf.

Schalen:

Tijdens het onderzoek laat ik de kinderen regelmatig schalen. Zij krijgen daarop een papier met een schaal erop. Op dit papier kunnen ze aangeven waar ze vinden dat de groep nu zit, en waar de groep naar toe moet. De schaal is ingericht van 0 tot 10. 0 betekent dat er nooit iets goed gaat met de groep. En 10 betekent dat altijd alles goed gaat.

Wat ging er al goed?

Ik heb een goede uitleg gegeven over oplossingsgericht werken. Ik heb benadrukt dat we niet in de problemen blijven hangen, maar dat we nu gaan kijken hoe we verder moeten met elkaar.

Wat kon er eventueel beter?

Er waren kinderen die een hoog cijfer schaalden. Dit is erg sociaal wenselijk ingevuld. Ik had dit beter moeten uitleggen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Ik vertel de kinderen dat ze zo eerlijk mogelijk moeten antwoorden en benadruk hierbij dat geen enkel antwoord fout is.

Ik heb de kinderen hun hand op laten steken bij het cijfer dat ze kozen. Misschien kan ik dit volgende keer niet doen, en de papieren eerst analyseren. Dan blijft het schalen anoniem voor

de kinderen.

Les 1: Kaart respect voor jezelf behandelen.

Wat ging er al goed?

Ik heb de kaart met respect voor jezelf goed weten over te brengen naar de kinderen. Ik heb duidelijk uitgelegd waarom we eerst beginnen met respect voor jezelf, en dat we daarna pas verder kunnen met respect voor een ander.

Wat kon er eventueel beter?

De lesopbouw. Nu veel mondeling vanuit leerkracht. Volgende keer meer vanuit de kinderen laten komen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Ik moet erop letten dat ik niet teveel praat. De kinderen hebben vaak ook goede inbreng. D.m.v. vragen stellen aan de kinderen krijg ik meer input vanuit hun.

Les 2: Eigenschappen

Wat ging er al goed?

Ik heb alle kinderen een eigenschap laten benoemen, zodat ze weten dat we dit samen doen, en dat iedereen zijn steentje bijdraagt.

Wat kon er eventueel beter?

De eigenschappen bleven heel oppervlakkig zoals: goed in voetbal, lief, enz. De eigenschappen die goed bij het project zouden passen, kwamen niet vanuit de kinderen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Volgende keer begin ik de les met wat eigenschappen uit te leggen. De kinderen weten dan in welke richting ze moeten zoeken.

Les 3: Iets aardigs zeggen over jezelf.

Wat ging er al goed?

Ik heb een goede uitleg gegeven waardoor de kinderen meteen aan de slag konden.

Wat kon er eventueel beter?

De les was erg druk.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Benadrukken dat ze rustig moeten werken, zodat ze zich beter kunnen concentreren op hun eigenschappen. Rustig en geconcentreerd werken betekent rekening houden met anderen, en dat is ook weer een positieve eigenschap.

Les 4 : hoe voel je je? Herkennen van emoties.

Wat ging er al goed?

De les had een goede opbouw.

Ik heb een open sfeer gecreëerd waardoor kinderen zich durfden laten gaan.

Wat kon er eventueel beter?

Er kwamen ook emoties naar voren die ik niet kon laten zien. Voor de kinderen was het nu niet duidelijk hoe deze emoties eruit zagen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Ik zal mij beter voorbereiden met beeldmateriaal van emoties, die ik zelf niet kan laten zien aan de kinderen.

Les 5: Emoties

Wat ging er al goed?

Goede instructie.

Wat kon er eventueel beter?

De woordzoeker bevatte woorden die de kinderen nog niet kenden.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Volgende keer bespreek ik kort alle emoties zodat de kinderen ze allemaal al een keer gehoord en gezien hebben.

Algemeen leerkrachtgedrag: Ik merk dat ik de kinderen vaak op de schaal wijs. Als er zich conflicten voordoen benadruk ik dat we naar die 7,5 toe willen. Ik vraag de kinderen dan steeds of dat op deze manier lukt? En hoe ze dat willen bereiken? Ik merk dat ik het moeilijk vind om dingen vanuit de kinderen te laten komen. Ik heb een beeld in mijn hoofd van de kant die ik op wil, maar soms gaan de kinderen dan een compleet andere kant op. Ik probeer dan toch terug te sturen naar de kant die ik met ze op wil. Ik moet mijzelf meer openstellen voor de kinderen. Ik moet gaan inzien dat dit vooral een proces van de kinderen is, en dat zij ook moeten kunnen beslissen welke kant ze uit willen. Volgende week ga ik hierop letten. Ik probeer minder strak vast te houden aan mijn programma en ik bekijk wat er vanuit de kinderen komt en hoe ik hierop kan inspelen.

Week 2: Respect voor jezelf.

Les 6: De emotie bus.

Wat ging er al goed?

Ik heb zelf eerst wat emoties uitgebeeld, zodat de kinderen zagen dat het niet eng is om dit te doen. Ook heb ik de kinderen geholpen met het uitbeelden van hun emotie.

Wat kon er eventueel beter?

Deze les verliep precies zoals ik het mij had voorgesteld. Ik ben erg tevreden.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Ik kan volgende keer misschien wat meer emoties inbrengen om te laten uitbeelden.

Les 7: Het GGGG-model

Wat ging er al goed?

Ik heb de drie petten visueel gemaakt voor de kinderen. Iedere keer als er een voorbeeld kwam zette ik de desbetreffende pet op. Dit maakte het voor de kinderen leuk en meer begrijpelijk.

Wat kon er eventueel beter?

De les was nu vooral klassikaal. Ik heb deze les uitgelegd en daarna op het digibord opgeschreven. Ik had zelf wat voorbeelden hierbij gegeven. Het was beter geweest om recente conflicten van de kinderen als voorbeeld te gebruiken.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Ik zal de kinderen vragen om voorbeelden van recente conflicten die zij hebben gehad. Deze zal ik dan koppelen aan het GGGG model en aan de petten.

Ook zal ik de conflicten oplossingsgericht gaan bekijken. "Hoe zou je dit nu aanpakken als je de gele pet had opgezet?" "Of wat zou je volgende keer anders doen?"

Les 8: SOEMO Zelfbeheersing

Wat ging er al goed?

In deze les wordt er vooral gekeken naar hoe het anders kan. Wat moet er veranderen zodat het conflict voorkomen had kunnen worden.

Wat kon er eventueel beter?

Ik had nog meer de nadruk kunnen leggen op wat beter kan.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Meer nadruk leggen op wat beter kan.

Les 9: SOEMOkaart Jaloers

Wat ging er al goed?

Ik liet de kinderen het verhaal uitbeelden zodat ze konden zien hoe jaloezies er uit zag. Ook hier werd er weer gekeken naar oplossingen.

Wat kon er eventueel beter?

De kinderen kregen de opdracht om bij zichzelf naar binnen te kijken. “Wanneer ben jij jaloezies en hoe voel je je dan?”. Deze activiteit liep niet lekker. Kinderen konden geen antwoord geven op deze vragen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Het was voor de kinderen niet duidelijk wat “bij jezelf naar binnen kijken” betekende. Ik had dit kunnen uitleggen aan de hand van NLP (neuro linguïstisch projecteren) reflectie.

Les 10: SOEMOkaart Spijt

Wat ging er al goed?

De kinderen konden goed vertellen over situaties waarin spijt voorkomt. Ik kon hier meteen op inspelen door dit te koppelen naar het voorbeeld.

Wat kon er eventueel beter?

De kinderen gingen aan de slag in rollenspellen. Deze had ik beter moeten voorbereiden, want nu kwam ik maar tot twee rollenspellen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Volgende keer zorg ik dat ik meerdere casussen paraat heb. Ik heb deze uitgeschreven en uitgewerkt met handvatten.

Schalen:

Wat ging er al goed?

Ik heb dit keer niet klassikaal geschaald, maar heb het schalen anoniem gehouden. Hierdoor was de uitslag wat realistischer.

Wat kon er eventueel beter?

We hadden het doel niet gehaald en dat was een teleurstelling voor de kinderen. Deze teleurstelling had ik moeten voorkomen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Ik moet aan het begin van de les aangeven dat het wel een heel groot wonder zou zijn als het doel nu al behaald was. Ik moet extra benadrukken dat kleine stapjes ook vooruitgang is.

Algemeen leerkrachtgedrag: Als er conflicten zijn moet ik erop letten dat ik mij oplossingsgericht opstel. Soms reageer ik geïrriteerd en boos. De kinderen hebben hier niks aan. In de les zijn we steeds bezig om te kijken hoe het anders kan en hoe je dat gaat behalen, maar zelf laat ik dit niet altijd zien. Ik merk dat ik hier niet altijd tijd voor heb en het soms snel wil afhandelen. Dit past niet bij het proces wat de groep nu doormaakt. Ik moet mij meer bewust worden van het oplossingsgericht denken en dit ook gaan inzetten bij het bespreken van conflicten. Ik moet hier gewoon de tijd voor nemen.

Week 3: Respect voor een ander.

Les 1: Kaart respect voor een ander behandelen.

Wat ging er al goed?

Ik liet nu al veel meer vanuit de kinderen komen in vergelijking met de eerste kaart.

Wat kon er eventueel beter?

Ik heb niet verteld welke van de pictogrammen terug zouden komen in de lessen. Dan zou het voor de kinderen duidelijk zijn waar we allemaal aan gaan werken.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Volgende keer zal ik vertellen welke van de pictogrammen terug gaan komen in de lessen.

Les 2: Luisterhouding

Wat ging er al goed?

Ik liet de kinderen samenwerken. Dit hoort ook bij het proces. Door kinderen samen te laten werken leren ze van en met elkaar. Mijn doel is om zo ook respect voor elkaar te krijgen.

Wat kon er eventueel beter?

Ik had kunnen noteren wie dit nog moeilijk vond, zodat ik ze in deze week kon complimenteren als ze een goede luisterhouding zouden aannemen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Volgende keer noteer ik wie het nog moeilijk vond zodat ik ze in de volgende week kon complimenteren als ze een goede luisterhouding zouden aannemen.

Les 3: Iets aardigs zeggen over een ander.

Wat ging er al goed?

Ik had voor alle kinderen een complimentje opgeschreven. Dit zorgde meteen voor een positieve sfeer in de groep.

Wat kon er eventueel beter?

Kinderen zeiden vooral iets aardigs over hun eigen vriendjes over vriendinnetjes. Dit is op zich geen probleem de eerste keer, maar er waren nu kinderen die buiten de boot vielen en hier later erg verdrietig over waren.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Ik moet er de volgende keer op letten dat alle kinderen een complimentje krijgen en zo met een positief gevoel de les afsluiten. Ik zal de andere kinderen moeten sturen in hun keuze van kinderen.

Les 4: SOEMO iemand een pluim geven

Wat ging er al goed?

Ik heb een terugkoppeling gemaakt met gisteren. De kinderen die geen complimentje hadden gehad waren verdrietig. Maar hoe hadden ze zich gevoeld als ze een onoprecht compliment hadden gekregen?

Wat kon er eventueel beter?

Deze les zou ik niet veranderen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken? n.v.t.

Les 5: Liedje compliment+ kinderkwaliteiten spel

Wat ging er al goed?

Het liedje is erg goed aangeleerd. Ook de sfeer tijdens het spel was erg open en gezellig.

Wat kon er eventueel beter?

Er was een meisje die 10 kaartjes had gekregen terwijl anderen er maar een hadden.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Volgende keer stel ik een maximum aan kaartjes.

Algemeen leerkrachtgedrag: Ik ben me meer bewust van de lessen. Ik probeer waar ik kan terug te pakken op wat ze geleerd hebben. Tijdens lessen geef ik vaker complimentjes en bespreek ik na hoe de les ging. Ook bij conflicten probeer ik het steeds positief af te sluiten. Dit gaat mij en de kinderen steeds beter af. Ik vind het leuk om te zien als de kinderen de lessen inzetten. Dat geeft mij een goed gevoel en ik deel dit dan ook met de kinderen. Zo probeer ik een open sfeer te houden waarin alles gezegd kan worden. Ook als er iets gebeurt wat de kinderen niet zo fijn vinden mogen ze dat tegen mij zeggen. Ik probeer me nu niet meer te verdedigen, maar laat blijken dat ik hier iets mee ga doen.

Week 4: Respect voor een ander.

Les 6: SOEMOkaart kwetsen

Wat ging er al goed?

Ik heb dit keer een kind het verhaal voor laten lezen, en heb geprobeerd mijzelf wat afzijdig te

houden. Ik heb de les wel gestuurd met vragen, maar heb de kinderen het idee gegeven dat zij met de les bezig waren.

Wat kon er eventueel beter?

Het verhaal kwam nu niet echt over bij de kinderen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Volgende keer zal ik waarschijnlijk toch zelf het verhaal voorlezen aan de kinderen.

Les 7: Prentenboek “Een lief klein schattig danseresje.

Wat ging er al goed?

Ik kreeg de kinderen goed mee in het verhaal. Door middel van verschillende stemmetjes en intonaties kon ik de emoties uit het verhaal goed uitdrukken.

Wat kon er eventueel beter?

De les was erg kort. Het verhaal werd voorgelezen en daarna heb ik nog wat korte vragen gesteld. Ik zou graag wat meer diepgang zien in de lessen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Ik heb geen vergelijking gemaakt met ervaringen van de kinderen. Terwijl dit achteraf een geschikte les hiervoor was. Volgende keer zal ik vragen naar de ervaringen van kinderen.

Les 8: SOEMOkaart schelden.

Wat ging er al goed?

De les liep niet lekker. De kinderen waren druk en ik kreeg ze niet bij de les. Ze begonnen te roepen met scheldwoorden, en ik kon niet tot ze doordringen.

Wat kon er eventueel beter?

De kinderen vonden het erg leuk om te schelden. Dit was niet de bedoeling.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Volgende keer zal ik ze geen scheldwoord laten noemen.

Les 9: SOEMOkaart Pesten

Wat ging er al goed?

De legde de situaties uit en koppelde deze aan ervaringen van kinderen zelf. Hadden zij eenzelfde soort situatie meegemaakt? Wat deden ze toen? Hoe liep het af?

Wat kon er eventueel beter?

Er werd met de vinger gewezen naar kinderen die gepest hebben. Dit was niet de sfeer die ik wilde.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Duidelijk aangeven dat er geen schuldige worden aangewezen. We kijken niet meer naar het verleden, maar naar de toekomst. Hoe gaan we er voor zorgen dat het volgende keer anders is?

Les 10: Pesten

Wat ging er al goed?

Ik had de kinderen van te voren niks verteld. Ik gaf ze de opdracht en ze gingen er enthousiast mee aan de slag. Toen ik vertelde dat ze het weer glad mochten maken vonden ze dat ook erg leuk. Daarna zei ik de zin: “Zo ziet een kindje dat gepest wordt er van binnen uit”. Dit kwam binnen als een bom. De kinderen werden beduusd en begonnen er eens goed over na te denken.

Wat kon er eventueel beter?

niets naar mijn mening

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Precies zo.

Week 5: Respect voor de ander

Les 11: Iets vragen aan een ander + rebus

Wat ging er al goed?

De les liep lekker.

Wat kon er eventueel beter?

Niets naar mijn mening

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Precies zo.

Les 12: Nee zeggen

Wat ging er al goed?

De kinderen wisten op welke manier ze duidelijk aangeven dat nee ook nee is.

Wat kon er eventueel beter?

Mijn uitleg. De kinderen snapt wel dat ze duidelijk nee moeten zeggen en hoe ze dat doen, maar het was niet helemaal duidelijk dat deze les over grenzen aangeven ging.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Ik zal mijn uitleg moeten aanpassen. In mijn uitleg moet ik het nee zeggen koppelen aan grenzen stellen. Tot hier en niet verder.

Les 13: SOEMOkaart excuses aanbieden

Wat ging er al goed?

Ik liet de kinderen voorkennis ophalen die zij hebben opgedaan uit eerdere ervaringen.

Wat kon er eventueel beter?

Ik moet beter letten op welke kinderen ik kies voor rollenspellen. Nu kwam de les niet over de klas. Het was erg tam.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Beter nadenken welke kinderen ik kies voor de rollenspellen.

Les 14: SOEMOkaart excuses aanvaarden

Wat ging er al goed?

Ik heb een woordweb gemaakt met de antwoorden van kinderen en deze opgehangen in de klas.

Wat kon er eventueel beter?

Deze les was voor de kinderen niet interessant. Ze haakten af en toonden weinig interesse.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Ik kan deze les samen pakken met voorgaande les over excuses aanbieden. Dan hoeft je er maar een les aan te besteden en deze twee lessen sluiten prima op elkaar aan.

Les 15: tekenles.

Wat ging er al goed?

Ik gaf een duidelijke uitleg.

Wat kon er eventueel beter?

De kinderen vonden het moeilijk om te beginnen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Ik zou de kinderen meer tips kunnen geven over onderwerpen die ze kunnen tekenen.

Week 6: Herhaling.

Les 16: Rollenspellen

Wat ging er al goed?

Ik wilde de kinderen laten beslissen over de inhoud van de rollenspellen maar hier kwam niks uit. Ik heb toen zelf ingegrepen. Ik heb nu duidelijk voor ogen wanneer ik moet ingrijpen en wanneer ik een stapje terug moet doen.

Wat kon er eventueel beter?

De sturing van kinderen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Van te voren vragen opstellen die ik de kinderen kan stellen zodat zij wel zelf tot invulling komen.

Les 17: Knutselles

Wat ging er al goed?

De kinderen wisten meteen wat de bedoeling was en wat ze konden knutselen voor de oudermarkt. Ik heb hier geen sturing aan gegeven en een stapje terug gedaan.

Wat kon er eventueel beter?

Voorbereiding materialen.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Ik zal aan het begin van de dag de opdracht al bespreken en dan een inventarisatie maken van de middelen die kinderen nodig hebben voor de opdracht.

Les 18: Wat hebben we allemaal geleerd en gedaan?

Wat ging er al goed?

Ik heb goede vragen gesteld aan de kinderen zodat zij het idee hadden dat de input vanuit hun kwam.

Wat kon er eventueel beter?

Het was een beetje saai

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

Levendiger doormiddel van materialen?

Les 19: Afsluiting oudermarkt.

Wat ging er al goed?

Ouders en kinderen waren erg enthousiast. Ik heb mij meer bescheiden opgesteld omdat het een proces van de kinderen is geweest.

Wat kon er eventueel beter?

-Ouders kwamen later binnen waardoor ze niet alle activiteiten konden doen. Deze ouders bleven nadien nog hangen en dat was niet de bedoeling.

-Ouders gaven weinig terugkoppeling terwijl er tijdens de interventie veel geklaagd is op het schoolplein. Nu hoorde ik daar niks van terug.

Hoe zal ik dat de volgende keer gaan aanpakken?

-Ik zal duidelijk en expliciet een tijd aangeven van begin en eind en dat er ook echt een eindtijd is. Ook zal ik ouders eerder moeten wijzen op het eind van de bijeenkomst.

- Ik moet volgende keer doorvragen waarom er nu geen terugkoppeling plaatsvindt.

